

Avaluació del

# **PROGRAMA SOCIOEDUCATIU**

Campus Ítaca

Programa  
**Campus Ítaca**

**UAB** Universitat Autònoma  
de Barcelona



**Universitat Autònoma de Barcelona** (Bellaterra, Cerdanyola del Vallès), novembre del 2023.

**Autoria:**

Elsa Espinosa Angulo (Fundació Autònoma Solidària-Campus Ítaca UAB)

Angelina Sánchez Martí (Atlas, Interseccions crítiques en educació, CER-Migracions UAB)

Jordi Pàmies Rovira (Atlas, Interseccions crítiques en educació, CER-Migracions UAB)

**Correcció:** Servei de Llengües de la UAB.

**Disseny i maquetació:** Montse Pineda de Piart

# Índex

	<b>Índex de taules</b> .....	4
	<b>Índex de figures</b> .....	5
1.	<b>Introducció</b> .....	6
2.	<b>Transicions i continuïtat educativa: el valor de l'acompanyament universitari</b> .....	8
3.	<b>Una mica d'història</b> .....	10
	3.1. <b>La participació de l'alumnat i els instituts</b> .....	15
	3.2. <b>Els criteris de selecció</b> .....	16
	3.3. <b>El sistema de beques del programa</b> .....	20
4.	<b>Metodologia</b> .....	21
5.	<b>Resultats</b> .....	23
	5.1. <b>Perfil dels participants</b> .....	23
	5.2. <b>Autopercepció com a estudiants i voluntat de continuïtat</b> .....	34
	5.3. <b>Valoració de les activitats i satisfacció amb el programa</b> .....	38
	5.4. <b>Beneficis de participar a l'Ítaca</b> .....	44
	5.5. <b>Trajectòries de l'alumnat</b> .....	46
6.	<b>Conclusions i recomanacions</b> .....	50
7.	<b>Agraïments</b> .....	54
8.	<b>Referències bibliogràfiques</b> .....	55
9.	<b>Annexos</b> .....	56
	9.1. <b>Annex 1. Instituts participants</b> .....	56

# Índex de taules

Taula 1. <b>Detall de la participació en el programa Ítaca (2004-2022)</b> .....	12
Taula 2. <b>Característiques del programa (període 2004-2022)</b> .....	14
Taula 3. <b>Evolució dels criteris de selecció de l'estudiantat participant</b> .....	17
Taula 4. <b>Puntuació dels criteris de selecció entre els anys 2016 i 2022</b> .....	18
Taula 5. <b>Sistema de beques del programa Ítaca</b> .....	20
Taula 6. <b>Bases de dades de les enquestes administrades</b> .....	21
Taula 7. <b>Participants a les entrevistes per col·lectiu</b> .....	22
Taula 8. <b>Perfil dels participants del Campus Ítaca</b> .....	23
Taula 9. <b>Comarques participants per any</b> .....	24
Taula 10. <b>Situació socioeconòmica de les persones participants</b> .....	25
Taula 11. <b>Situació socioeconòmica per gènere</b> .....	26
Taula 12. <b>Referents acadèmics adults</b> .....	28
Taula 13. <b>Estudis acabats del pare</b> .....	29
Taula 14. <b>Estudis acabats de la mare</b> .....	29
Taula 15. <b>Llengua familiar</b> .....	30
Taula 16. <b>Si es dirigeixen a tu en català, contestes en català?</b> .....	31
Taula 17. <b>Llengües utilitzades per a parlar amb els companys de classe</b> .....	32
Taula 18. <b>Llengües utilitzades per a parlar amb els companys fora de classe</b> .....	32
Taula 19. <b>Et consideres bon estudiant?</b> .....	34
Taula 20. <b>Detall de l'autopercepció de l'estudiant</b> .....	34
Taula 21. <b>Vols seguir estudiant un cop acabis 4t d'ESO? (abans de participar en el Campus)</b> .....	35
Taula 22. <b>Vols seguir estudiant un cop acabis 4t d'ESO? (després de participar en el Campus)</b> .....	35
Taula 23. <b>Detall dels estudis que volen cursar (abans de participar en el Campus)</b> .....	35
Taula 24. <b>Detall dels estudis que volen cursar (després de participar en el Campus)</b> .....	36
Taula 25. <b>Ara que ha acabat el Campus, ha canviat la teva idea sobre allò a què et volies dedicar?</b> .....	36
Taula 26. <b>Activitats formatives més destacades</b> .....	39
Taula 27. <b>Activitats ludicoesportives més destacades</b> .....	40
Taula 28. <b>T'ha suposat algun problema treballar en petits grups?</b> .....	40
Taula 29. <b>Creus que haver participat al Campus Ítaca t'ajudarà a quart?</b> .....	44
Taula 30. <b>Recomanaries l'estada al Campus Ítaca als teus companys?</b> .....	44
Taula 31. <b>Qualificacions</b> .....	44
Taula 32. <b>Acreditació de l'ESO</b> .....	45
Taula 33. <b>Instituts participants en el programa</b> .....	56

# Índex de figures

Figura 1. <b>Imatge del Campus Ítaca</b> .....	10
Figura 2. <b>Evolució dels agents participants (2004-2022)</b> .....	11
Figura 3. <b>Recompte total en nombres absoluts de la participació històrica al Campus Ítaca de l'alumnat i dels instituts</b> .....	15
Figura 4. <b>Situació socioeconòmica de les persones participants per any</b> .....	25
Figura 5. <b>Població estrangera i nacional al llarg dels anys</b> .....	26
Figura 6. <b>Distribució de la població estrangera per continents</b> .....	27
Figura 7. <b>Detall de les nacionalitats</b> .....	27
Figura 8. <b>Evolució dels referents acadèmics adults</b> .....	28
Figura 9. <b>Llengua familiar al llarg dels anys</b> .....	30
Figura 10. <b>Evolució del canvi de llengua</b> .....	31
Figura 11. <b>Model de programació general (2019)</b> .....	38
Figura 12. <b>Grau de satisfacció de l'alumnat en el programa Ítaca (2016-2022)</b> .....	43
Figura 13. <b>Diagrama de la continuïtat en les trajectòries de l'alumnat participant a l'Ítaca</b> .....	46

# 1. Introducció

El Campus Ítaca és un programa socioeducatiu organitzat per la Universitat Autònoma de Barcelona. Gestionat inicialment (2004) per l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE), és impulsat en l'actualitat i des de l'edició del 2015 per la Fundació Autònoma Solidària (FAS), entitat social que participa, dissenya i executa diferents programes i projectes d'intervenció social relacionats amb l'acció social universitària, la sensibilització i el foment de l'esperit crític.

El programa està destinat a joves de quinze anys que han acabat tercer d'educació secundària obligatòria (ESO) i que en finalitzar el curs següent, el darrer de l'etapa d'educació obligatòria, hauran d'optar entre accedir al món laboral o cursar un mòdul professional de grau mitjà o batxillerat. El programa té com a objectius incentivar-los a continuar la seva formació més enllà de l'etapa obligatòria. Alhora, vol ser un espai de convivència entre alumnat d'entorns territorials diversos i potenciar l'ús del català com a vehicle de comunicació.

El perfil d'alumnat al qual va dirigit el programa és el de joves amb bones capacitats per als estudis però que, per la seva situació socioeconòmica i/o per la manca de referents adults amb estudis superiors, es troben en situació de desavantatge educatiu. El Campus proporciona a l'estudiantat de forma gratuïta una estada a l'estiu, actualment de set dies, de nou del matí a sis de la tarda, on els joves desenvolupen múltiples activitats i on han de treballar les habilitats comunicatives, de resolució de problemes i d'ordre social i personal. Les activitats que se'ls proposen estan relacionades amb les diverses àrees de coneixement que ofereix la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), amb la finalitat de donar-los un ventall ampli de possibilitats a escollir.

Des dels inicis, el treball que es desenvolupa al Campus se centra en el desenvolupament de les competències clau que orienten les accions educatives dels currículums a Catalunya (Informe tècnic anual. Curs 2022). Per tal d'afavorir la participació activa de l'estudiantat, totes les activitats es presenten en un format que pugui resultar-los atractiu. S'hi inclouen contextos d'actualitat propers i es procura posar en pràctica metodologies de recerca on es confirmen o desmenteixen hipòtesis, a la vegada que es potencia el treball cooperatiu, la participació, el diàleg i la reflexió.

Al llarg de l'existència de l'Ítaca, les activitats s'han organitzat seguint diversos formats i combinant activitats acadèmiques (tallers, debats, estudis de casos i projectes d'investigació) amb sessions de caire més lúdiques i esportives (reptes cooperatius, jocs tradicionals, jocs alternatius, piscina, gimcana de descoberta de l'entorn, i espais d'expressió artística i cultural).

El Campus Ítaca el patrocina el Grup Santander i rep, en l'actualitat, la col·laboració de diverses entitats: el Consell Social de la UAB, el Consell Comarcal del Vallès Occidental, els ajuntaments participants, Abacus Cooperativa i la Vila Universitària. Al llarg de les vint edicions, en el programa hi han col·laborat també el Consell Comarcal de l'Alt Berguedà, el Consell Comarcal de l'Alt Penedès, el Consorci del Moianès, el Departament d'Ensenyament i la Diputació de Barcelona. El patrocini del Grup Santander es realitza en coordinació amb les beques Salari Ítaca Santander. D'aquesta manera, l'alumnat dels centres participants se'n veu beneficiat, ja que tenen en compte que aquells que participen al Campus Ítaca tenen una puntuació extra a l'hora de sol·licitar-les. A més, el Servei d'Atenció a la Discapacitat – PIUNE de la UAB participa en l'organització logística i el disseny de les activitats del programa amb la finalitat de garantir la igualtat d'oportunitats i l'accés a tots els participants al Campus.

Durant el curs 2023-2024 se celebren els vint anys de la creació del Campus Ítaca, i és en aquest marc que es planteja l'elaboració d'aquest informe amb l'objectiu de conèixer la trajectòria del programa i valorar-ne l'impacte. Val a dir que, ja l'any 2008, el Vicerectorat d'Estudiants i Cultura (UAB) va publicar un informe (Garcia i Juncà, 2008) i que l'any 2012 es va publicar un estudi sobre l'efectivitat i impacte del Campus Ítaca en la trajectòria de l'alumnat (Martínez i García, 2012). L'informe que teniu entre mans recull també les aportacions rellevants que ambdós van fer sobre la incidència del programa.

L'informe actual està estructurat en quatre apartats diferenciats amb la finalitat de proporcionar una visió completa del programa. Després d'un breu apartat dedicat a reflexionar sobre el valor de l'acompanyament universitari i reconèixer algunes experiències existents, en la segona secció, s'ofereix un resum històric del Campus Ítaca, resseguint el camí des

dels inicis fins a l'actualitat. La tercera secció està dedicada a la presentació de les dades existents i recopilades al llarg de la implementació del programa. Aquesta secció se centra de manera especial en les comparances entre el període 2016-2017 i l'actual. Finalment, en el darrer apartat, es presenten les conclusions relatives a l'impacte del programa i es fan recomanacions per a la seva millora.

## 2. Transicions i continuïtat educativa: el valor de l'acompanyament universitari

Les transicions educatives representen una fase crítica en la vida dels estudiants, ja que marquen el camí cap a la construcció del seu projecte de vida. Atès el seu caràcter biogràfic (García et al., 2013), és essencial comprendre-les no des d'una dimensió estàtica, sinó com a seqüències dinàmiques que permeten dibuixar una trajectòria i que estan profundament imbricades amb els contextos i les oportunitats que aquests posen al seu abast. La tasca orientadora i de tutoria pròpia dels equips docents a les diverses etapes educatives pren una significació especial a les acaballes de l'educació secundària obligatòria, on l'estudiantat haurà de plantejar-se si continuar en el sistema educatiu o bé optar per ingressar en el mercat laboral (Departament d'Educació, 2018, Martínez, 2022). Es tracta d'una decisió individual però que ve condicionada tant pels propis resultats acadèmics com per les expectatives i aspiracions personals, familiars i els factors contextuals. Les recerques mostren, de forma reiterada, que en aquestes transicions tenen una importància cabdal els processos d'acompanyament, tasca en la qual col·labora el Campus Ítaca, en proposar-se, entre altres objectius, donar continuïtat als joves en els estudis postobligatoris un cop finalitzada la formació obligatòria.

Per altra banda, les recerques i els organismes internacionals (OCDE, entre d'altres) posen de manifest la necessitat d'augmentar la taxa d'alumnat amb estudis postobligatoris i la necessitat d'endegar mecanismes que estimulin a continuar la seva formació més enllà de l'etapa obligatòria i evitar així l'abandonament escolar prematur (AEP). A Catalunya, les dades mostren que l'AEP se situa en el 13,9 % el 2022, però que, de primer moment, els més afectats per sexe i origen són els nois nascuts a l'estranger (Carrasco, Pàmies i Narciso, 2019). Així, les recerques nacionals i internacionals assenyalen que les desigualtats d'origen social incideixen de manera significativa en la trajectòria acadèmica i educativa de l'estudiantat (Albaigés i Ferrer-Esteban, 2011; Pàmies, Sánchez i Carrasco, 2022). Mostren com el fracàs o l'èxit escolar i l'AEP, conegut també com a *abandonament primerenc de l'educació i la formació* (ATEF), no són neutres en cap de les seves dimensions, sinó al contrari: experiències, oportunitats i condicions estructurals es construeixen sobre la classe social, el gènere i l'ètnia de manera diferenciada i condicionen les trajectòries educatives dels joves.

Entenent que la continuïtat educativa resulta un concepte polièdric, les recerques constaten també quins són els factors que la propicien, entre d'altres, l'adhesió escolar, unes aspiracions i expectatives elevades o l'orientació i l'acompanyament al llarg de l'escolarització, i en especial en les transicions externes. Respecte a l'acompanyament, mostren quines són les estratègies que resulten més exitoses. En l'àmbit espanyol i en els nivells d'educació primària i secundària, algunes s'impulsen en l'actualitat des del programa PROA + (Programa para la Orientación, Avance y Enriquecimiento Educativo). D'altres, tenen una dilatada trajectòria, i com el mateix programa CROMA de la Fundació Autònoma Solidària, el programa Èxit Acompanyament Educatiu del Consorci d'Educació de Barcelona, el programa Mentora de la Fundació Bofill, o el de mentoria social Rossinyol de la Fundació Serveis Solidaris, resulten un bon exemple. Ara bé, són menys els programes que, com el Campus Ítaca, des dels nivells universitaris impulsen la continuïtat en les trajectòries educatives. Des del convenciment de la necessitat de vincular universitat i agents territorials, entre aquests cal esmentar la pionera Summer Academy de la Universitat de Strathclyde (Escòcia), que tenia per objectius els mateixos que ha impulsat des dels inicis el Campus Ítaca: reduir l'abandonament escolar i acostar la universitat a l'alumnat. D'altres iniciatives, impulsades per universitats d'arreu, cerquen aquest apropament: la Universitat de La Laguna, per exemple, impulsa un programa d'ambaixadors, en el qual vuit estudiants universitaris a través d'estratègies de ludificació, anàlisi en grup i



processos reflexius cerquen apropar-se a l'estudiantat de quart d'ESO, mentre que les universitats de Sevilla Pablo de Olavide i de Cadis impulsen un programa anomenat "Campus Inclusivos, Campus sin Límites, Campus sin Fronteras: alianzas sostenibles que abren posibilidades 2022" amb la finalitat que els estudiants en situació de vulnerabilitat especial i amb discapacitat no abandonin els estudis en acabar l'ESO, el batxillerat o els cicles formatius i puguin continuar l'educació superior. Finançat pel Ministeri d'Universitats i la Fundació ONCE, el programa permet que divuit estudiants convisquin en una residència universitària a la vegada que participen durant una setmana en nombroses activitats en els tres campus. El programa Campus Ítaca va néixer amb la necessitat d'abastir aquestes perspectives, en una línia a la qual s'ha mantingut fidel al llarg dels vint anys d'existència.

## 3. Una mica d'història

El programa socioeducatiu Ítaca va iniciar la trajectòria l'any 2004 amb l'impuls de Lluís Ferrer i Caubet, que en aquell moment era el rector de la UAB. Aquesta iniciativa va prendre com a model inspirador el programa Summer Academy de la Universitat de Strathclyde, a Escòcia, que havia demostrat èxit en la seva missió de promoure oportunitats educatives i socials per a estudiants en situacions desfavorides. Una de les persones que va entrar en contacte amb l'Ítaca l'any 2003 i va viure el programa des dels inicis, actual professora de la Facultat de Ciències de l'Educació, comenta:

En una de les trobades de la xarxa ECIU van explicar al rector l'experiència de la Strathclyde University. Ell va tornar, va anar a l'ICE i va dir: "jo vull una cosa igual l'any vinent". La Neus Santmartí era aleshores la directora de l'ICE i va encarregar l'organització del Campus a la Pilar Garcia i a la Montserrat Casas, que va estar-hi un o dos anys. I es va començar un campus com la Strathclyde University. Vam anar a Escòcia, dos dies o tres, la Montserrat Casas, la Pilar Garcia i jo a veure com s'organitzaven, com feien el procés de selecció, quin era el context de l'alumnat. I al mes de juliol recordo que vaig anar quinze dies a Escòcia a fer de monitora. Al setembre vam fer aquí un pilot amb pocs nens i l'any següent ja es va fer el campus al juliol. [...] Però el nostre era més educatiu que el seu; el seu era més lúdic i festiu, més casual.

L'objectiu primordial de l'Ítaca és, doncs, combatre l'abandonament escolar prematur, un problema que, en aquell moment i encara avui dia, afecta molts joves amb barreres socials i econòmiques. Aquest programa es va concebre amb la visió d'aproximar aquests estudiants a la universitat i, al mateix temps, obrir les portes de la universitat a sectors de la població que tradicionalment havien estat privats d'aquesta oportunitat.



Figura 1. Imatge del Campus Ítaca

El nom del programa té origen en la terra d'Ulisses, objectiu final dels seus viatges. El Campus Ítaca pren la idea d'aquell viatge com a metàfora, en el qual l'aprenentatge té també un objectiu final, el del saber, i també és un camí que, com el d'Ulisses, mai no s'acaba (*Campus Ítaca. Informe tècnic*, 2014). Mitjançant un enfocament socioeducatiu, el programa pretén no només fomentar l'èxit acadèmic d'aquest alumnat, sinó també desenvolupar-ne les habilitats socials i emocionals, i potenciar-ne l'autoestima i la motivació per a l'aprenentatge. Això no només ajudarà a reduir les taxes d'abandonament escolar, sinó que també contribuirà a la seva integració social i a la seva capacitat per a aconseguir un futur acadèmic i professional més prometedor.

Els vint anys d'història del programa Ítaca es poden desglossar en **tres etapes** clarament definides, cadascuna amb els seus reptes i assoliments:

- **Primera etapa (2004-2007). Inicis del programa.** Durant aquesta fase, que abraça els primers quatre anys del programa, l'èmfasi es va posar a introduir amb èxit la iniciativa a la UAB. L'objectiu principal va ser establir els equips, les bases i els protocols per a la implementació de les activitats socioeducatives dirigides als estudiants.
- **Segona etapa (2008-2014). Consolidació del programa.** Entre el 2008 i el 2014, l'Ítaca va aconseguir establir-se com una part integral de la UAB, amb un nombre d'estudiants beneficiaris creixent i una estructura robusta de suport. Es van implementar diverses estratègies per a millorar els resultats acadèmics i socials de l'alumnat participant, així com per a aprofundir les seves connexions amb la comunitat universitària. Aquesta etapa va ser clau per a la validació del programa com una iniciativa efectiva en la lluita contra l'abandonament escolar prematur i la promoció de l'equitat educativa.
- **Tercera etapa (2015-actualitat). Canvi en la gestió del programa.** La tercera etapa comença amb el canvi en la gestió de l'Ítaca, marcada per una revisió estratègica i l'objectiu de seguir consolidant i millorant, en la mesura que fos possible, l'eficàcia del programa, tot adaptant-lo als canvis i a les noves necessitats de l'alumnat i de la societat en general.

Tal com avançàvem, en aquestes tres etapes, el nombre d'agents (professorat, personal col·laborador, persones tutores, monitors, etc.) així com d'alumnat ha anat canviant (vegeu la figura 2 i la taula 1). Així l'evolució de dades demostra que el programa, des dels inicis, ha estat ben acollit per la comunitat universitària i pels seus participants.

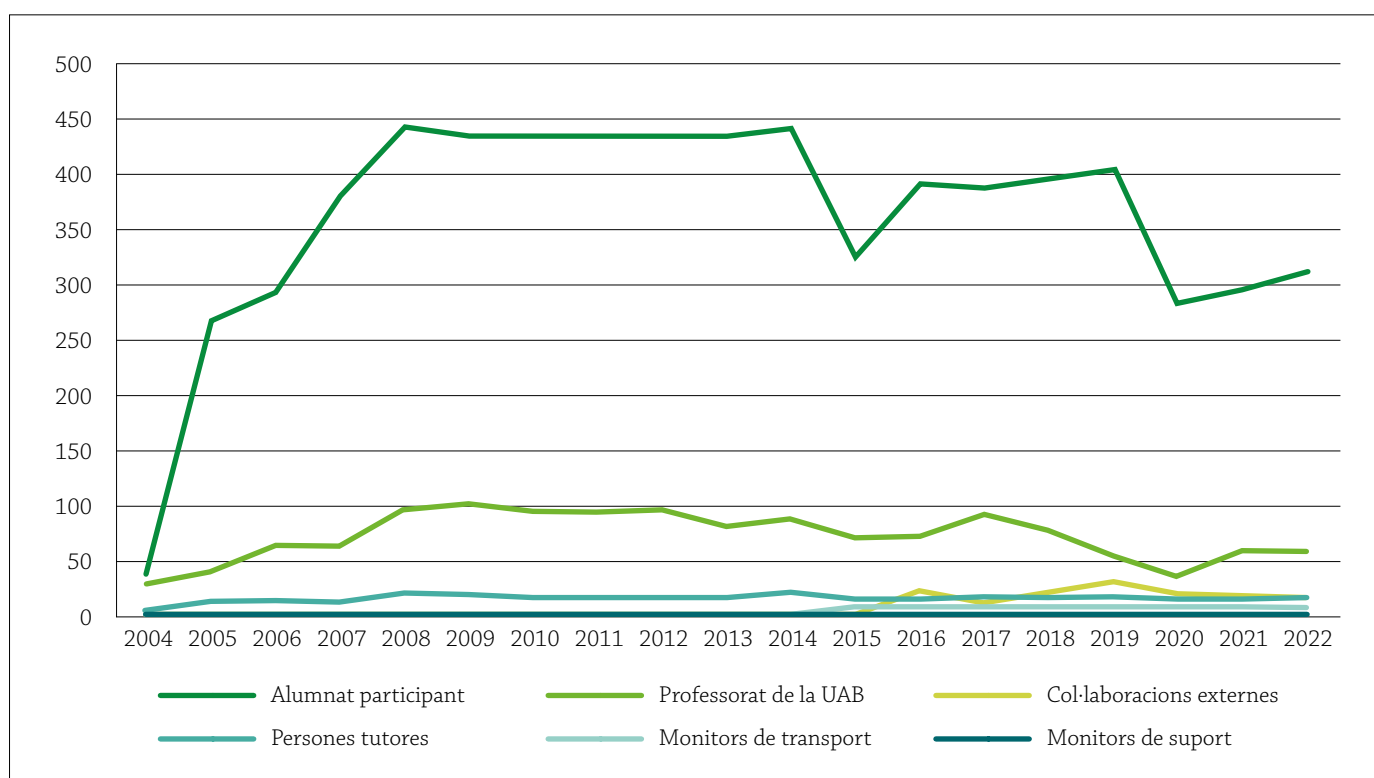


Figura 2. **Evolució dels agents participants (2004-2022)**

En la taula següent es recull el detall d'aquesta evolució per agents.

Taula 1. **Detall de la participació en el programa Ítaca (2004-2022)**

<b>Edició</b>	<b>Alumnat participant</b>	<b>Professorat de la UAB</b>	<b>Col·laboracions externes</b>	<b>Persones Tutores</b>	<b>Monitors de transport</b>	<b>Monitors de suport</b>
2004	40	28	—	4	—	—
2005	264	39	—	12	—	—
2006	291	61	—	12	—	—
2007	376	61	—	13	—	—
2008	440	95	—	18	—	—
2009	432	98	—	18	—	—
2010	432	94	—	16	—	—
2011	432	92	—	16	—	—
2012	432	94	—	16	—	—
2013	432	80	—	16	—	—
2014	440	86	—	18	—	—
2015	324	70	—	14	6	2
2016	388	73	21	14	7	2
2017	385	90	12	16	7	2
2018	395	79	21	16	7	2
2019	399	55	30	16	7	2
2020	280	36	21	15	8	2
2021	293	57	17	15	8	2
2022	309	57	14	16	6	2
<b>Total</b>	6.784	1.345	136	281	56	16

Com havíem dit, entre l'any 2004 i el 2014, la gestió i la implementació de l'Ítaca la realitza l'ICE. El primer any es desenvolupa una prova pilot en què participen cinc instituts i quaranta estudiants (vuit per institut). En el marc de la primera etapa del projecte, s'observa el creixement exponencial del nombre d'assistents en el Campus, amb un total de tres-cents setanta-sis participants l'any 2007 i quaranta-sis instituts.

En la segona etapa del projecte, entre els anys 2008 i 2014, s'incrementen el nombre de torns de dos a tres, s'hi incorporen nou centres més, i s'arriba al nombre màxim històric de participants en el Campus l'any 2014 amb un total de quatre-cents quaranta estudiants de cinquanta-cinc instituts diferents. A partir d'aquí, sembla disminuir lleugerament, malgrat que es manté una participació estable. A partir de l'any 2009, s'implementen les beques Salari Ítaca Banc Santander per a poder facilitar l'accés als estudis superiors dels joves que provenen dels instituts participants al programa, i que volen cursar estudis de grau a la UAB.

La necessitat de tenir uns criteris de selecció clars porta l'ICE a realitzar una categorització d'aquests en tots els instituts, entenent també les necessitats particulars de cada municipi. Els primers criteris de selecció que es marquen per a accedir al Campus Ítaca fan constar que els participants hagin de tenir possibilitats de seguir una trajectòria estudiantil, però que el rendiment acadèmic que tenen estigui per sota de les seves capacitats; es trobin desmotivats; tinguin una situació econòmica, familiar o social que els és desfavorable, o que pertanyin a un col·lectiu amb risc d'exclusió social. L'alumnat ha de presentar uns resultats acadèmics al voltant d'una nota del 7. I també s'ha de mantenir l'equitat entre ambdós sexes. Aquest últim criteri es manté al llarg de la primera i la segona etapa del projecte, mentre el nombre de participants al programa per centres és parell.

En la tercera etapa del projecte, que s'inicia l'any 2015, la gestió i la implementació del Campus Ítaca recau en la FAS. Dins d'aquest període, es produeix la pandèmia de la covid, però el programa no s'atura; s'aposta per tirar endavant la proposta educativa malgrat les condicions sanitàries, i s'ajusta el programa a les recomanacions i protocols de seguretat i higiene del Departament de Salut de la Generalitat, la qual cosa provoca una davallada en la participació de l'alumnat, amb una reducció forçosa dels municipis, instituts i participants que es troben fora de la zona sanitària de Barcelona Nord. Tot i així, es manté una participació estable al voltant de tres-cents estudiants els cursos següents.

Els criteris de selecció d'aquesta etapa varien respecte a l'anterior: es té en compte que l'alumnat seleccionat del Campus tingui una situació econòmica, familiar o social desfavorable; pertanyi a un col·lectiu amb risc d'exclusió social; tingui un rendiment per sota de les capacitats pròpies (però amb capacitat per a millorar-lo); obtingui una qualificació mitjana per sobre del 6,5, i es doni una equitat entre sexes, en la mesura del que sigui possible.

Observant les dades proporcionades en relació amb el gènere dels participants en el programa des que va començar, podem notar que hi ha hagut un lleuger desequilibri en la participació entre noies i nois al llarg del temps. Els primers anys, es va mantenir una proporció igualitària (50 % de cada gènere), coincidint amb el nombre parell de places per institut (vuit i sis participants). En el moment que es passa a assignar cinc places per centre educatiu, augmenta progressivament la diferència fins arribar al 62 % de noies i 38 % de nois l'any 2020. A partir del 2017, les xifres han mostrat de manera consistent un percentatge superior de noies en comparació amb els nois: les noies sempre han representat més del 58 % del total de participants, mentre que la presència de nois s'ha mantingut una xifra per sota del 42 %. Aquesta diferència en la participació de gènere varia quan el nombre de participants de cada institut és imparell, però també podria reflectir diverses dinàmiques socials i educatives que han influït en com els estudiants de diferents gèneres i els seus entorns perceben i accedeixen a projectes com aquest. A més, és important destacar que s'ha informat sobre la presència d'un petit percentatge de participants amb identitat de gènere no binària els darrers anys, que s'ha situat al voltant de l'1 %. Aquesta inclusió és un pas positiu cap a la diversitat de gènere i demostra la sensibilitat de l'Ítaca envers aquesta qüestió.

Tot seguit, la taula 2 ofereix una visió detallada de la configuració i evolució del programa socioeducatiu Ítaca al llarg dels anys. La taula se centra en les característiques principals del programa, com ara el nombre de torns, la durada dels dies del Campus, el nombre de participants per institut i el nombre d'instituts involucrats. A través de l'anàlisi d'aquestes dades, es pot obtenir una comprensió més profunda de com el programa ha crescut, evolucionat i donat resposta als canvis en les necessitats observades al llarg dels anys de la seva implementació.

Taula 2. **Característiques del programa (període 2004-2022)**

	<b>Edició</b>	<b>Nre. de torns</b>	<b>Nre. de dies del Campus</b>	<b>Nre. de participants per institut</b>	<b>Nre. d'instituts</b>	<b>Nre. de participants</b>	<b>Gènere</b>
Prova pilot	<b>2004</b>			8	5	40	50 %
	<b>2005</b>			8	33	242	50 %
	<b>2006</b>			8	35	290	50 %
	<b>2007</b>			8	46	376	50 %
Consolidació del programa a la UAB	<b>2008</b>	3	9	8	54	432	50 %
	<b>2009</b>	3	9	8	54	432	50 %
	<b>2010</b>	3	9	8	54	432	50 %
	<b>2011</b>	3	9	8	55	432	50 %
	<b>2012</b>	3	9	8	55	432	50 %
	<b>2013</b>	3	9	8	55	432	50 %
	<b>2014</b>	3	9	8	55	440	50 %
Canvi en la gestió ICE>FAS	<b>2015</b>	2	9	6	54	324	51 % noies 49 % nois
Canvis en el perfil dels joves	<b>2016</b>	2	7	6	77	388	52 % noies 48 % nois
	<b>2017</b>	2	7	6	77	385	59 % noies 41 % nois
	<b>2018</b>	2	7	5*	79	395	58 % noies 42 % nois
	<b>2019</b>	2	7	5	80	398	61 % noies 39 % nois
	<b>2020</b>	2	5	5*	60	280	62 % noies 38 % nois
	<b>2021</b>	2	7	5*	60	293	59 % noies 41 % nois
	<b>2022</b>	2	7	5*	65	309	61 % noies 38 % nois 1% no binari

\*Poden repartir les places entre instituts del mateix municipi, en el cas que hi hagi dos o més instituts.

## 3.1. La participació de l'alumnat i els instituts

La participació en el Campus Ítaca augmenta de forma exponencial durant els primers quatre anys de la creació del programa (en verd fluix). Entre els anys 2008 i 2014, l'etapa de consolidació del Campus, s'observa una estabilitat en l'assistència, que coincideix amb el nombre de participants màxim en el programa (quatre-cents quaranta joves) i en l'estabilització del nombre de centres (54-55). En aquest període, el programa s'estructurava en tres torns de nou dies, fent coincidir el primer torn amb la darrera setmana del mes de juny i el darrer torn finalitzava la segona quinzena de juliol.

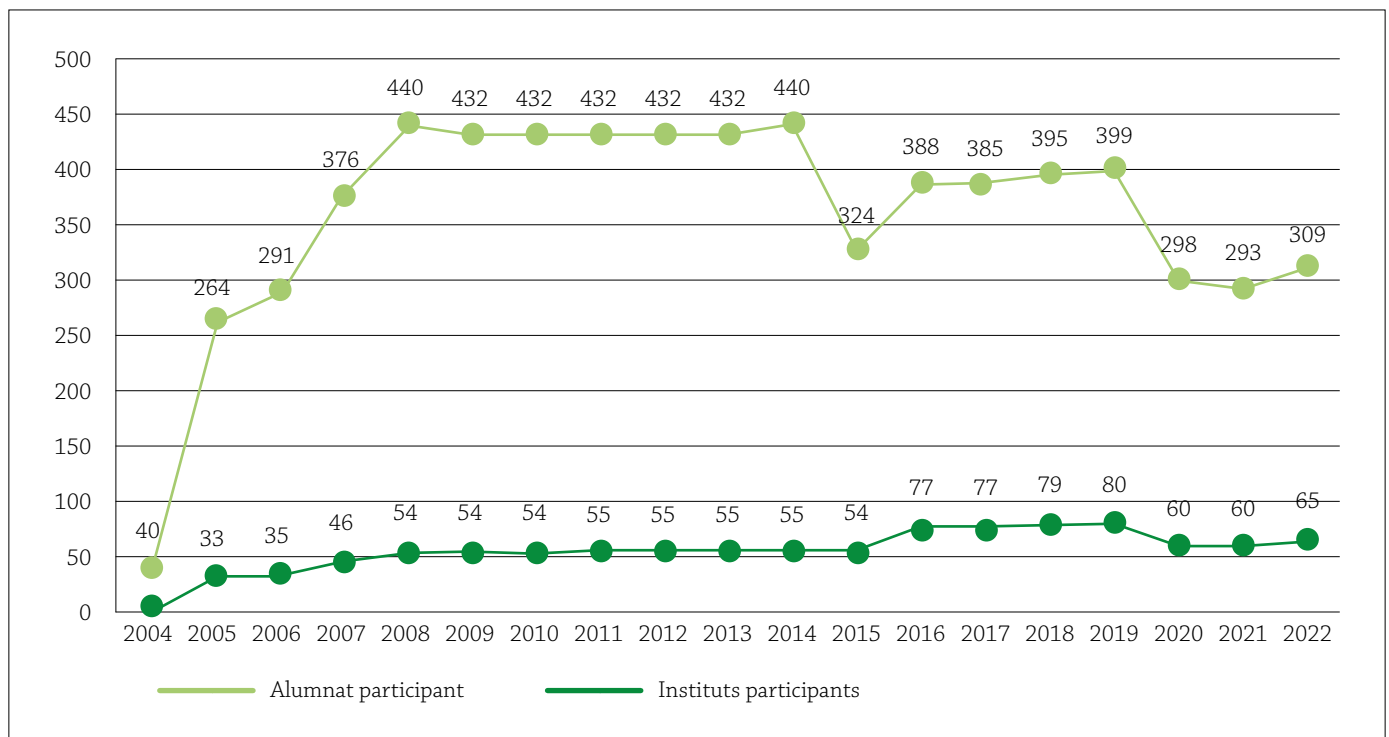


Figura 3. **Recompte total en nombres absoluts de la participació històrica al Campus Ítaca de l'alumnat i dels instituts. Verd clar= alumnat, verd fosc = instituts**

A l'inici de la tercera etapa, el 2015 es produeix un canvi en la gestió del programa. Durant aquest període, es realitzen canvis estructurals, es redueix el nombre de torns (de tres a dos) i el nombre de dies (de nou a set), i es posa l'èmfasi a ampliar el nombre de municipis (Santa Perpètua de la Mogoda, Sentmenat i Polinyà) i incorporar més centres de secundària propers a la UAB (increment de cinquanta-cinc a vuitanta l'any 2019).

Com s'ha anticipat, el 2020 el programa va viure una reducció en el nombre de participants, una tendència que es va mantenir els anys 2021 i 2022. Aquesta disminució respon a les circumstàncies viscudes a causa de la pandèmia de la covid, la qual va requerir canvis en les ràtios per grups i va imposar restriccions que van afectar la capacitat organitzativa de les activitats presencials.

Respecte de la participació dels instituts (en verd fort), s'observen fluctuacions molt similars a la participació de l'alumnat, però que varien en el valor de la freqüència absoluta d'instituts en funció del nombre d'alumnes que cada institut aporta. És a dir, durant els primers deu anys de programa cada institut que hi ha participat ha aportat un total de vuit

alumnes. Durant els anys 2015 i 2016, el nombre d'alumnes per institut es redueix a set i del 2017 fins a l'actualitat el nombre canvia a cinc alumnes. És per aquesta raó que el nombre d'instituts augmenta (o en el cas del 2015, s'estabilitza), i s'ofereixen noves oportunitats d'adscripció a altres municipis i centres del territori.

*Del 2004 al 2022, hi han participat un total de 6.784 joves, n'han format part trenta-tres municipis i vuitanta-vuit instituts públics de set comarques de la província de Barcelona.*

## 3.2. Els criteris de selecció

Els criteris de selecció del programa han experimentat canvis significatius al llarg de la seva existència, com es pot observar en la taula 4, que presenta la tipificació i puntuació d'aquests criteris a partir del 2016. Com pot veure's, l'alumnat que aspira a participar a l'Ítaca ha de complir els criteris següents per a aconseguir la puntuació màxima de selecció:

- **Dificultats socioeconòmiques familiars.** La situació socioeconòmica de les famílies es valora com a factor determinant per a la selecció. Aquest criteri reconeix que les dificultats econòmiques poden ser un obstacle per a l'accés als estudis universitaris.
- **Qualificació mitjana al primer trimestre de tercer d'ESO d'assoliment satisfactori (AS).** Es té en compte el rendiment acadèmic dels estudiants al principi de l'educació secundària com un indicador de compromís i potencial educatiu.
- **Manca de referents universitaris adults (progenitors o persones tutores).** L'absència de referents familiars que hagin cursat estudis universitaris es considera com a factor afavoridor per a la selecció. Aquest criteri busca promoure l'accés a la universitat d'aquells estudiants amb menys possibilitats de suport acadèmic familiar en aquest àmbit.

Els criteris evidencien un enfocament inclusiu i equitatiu en la selecció dels participants i són producte de compartir les evidències de la recerca educativa i els resultats que aquesta mostra en relació amb l'accés als estudis universitaris i la rellevància del nivell socioeconòmic i el capital formatiu de les famílies.

Des de l'edició del 2016, fruit de la coordinació amb centres i ajuntaments respecte a la selecció dels participants de cada municipi, es va crear una comissió mixta, formada per la persona tècnica d'educació de l'ajuntament i les persones referents del programa a cada institut del mateix municipi, perquè definissin, a cada àmbit local, els candidats seleccionats, segons les característiques i situacions particulars, tenint en compte les directrius del programa.



Taula 3. Evolució dels criteris de selecció de l'estudiantat participant

Criteris de selecció dels participants			
2014	Qualificacions mitjanes: al voltant d'una nota de 7	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rendiment baix</li> <li>• Desmotivació</li> <li>• Crisi de l'adolescència</li> <li>• Situació econòmica, familiar o social desfavorable</li> <li>• Desorientació personal</li> <li>• Pertinència a un col·lectiu amb risc d'exclusió (migrant, discapacitat, etc.)</li> </ul>	Equitat entre sexes
2015	Qualificacions mitjanes: han d'estar per sobre del 6,5.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Rendiment baix</li> <li>• Situació econòmica, familiar o social desfavorable que estronca l'accés a futurs estudis superiors</li> <li>• Pertinència a un col·lectiu amb risc d'exclusió (migrant, discapacitat, etc.)</li> </ul>	Equitat entre sexes
2016	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes de 6,1 a 10 (30 punts)</li> <li>• Notes de 5 a 6 (15 punts)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dificultat socioeconòmica familiar (40 punts)</li> </ul>	Referents acadèmics adults: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Un i només un dels progenitors / tutors legals té estudis universitaris (10 punts)</li> <li>• Cap progenitor / tutor legal té estudis universitaris (30 punts)</li> </ul>
2017	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes de 5 a 6 (15 punts)</li> </ul>		
2018	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes de 6,1 a 8 (30 punts)</li> <li>• Notes de 8,1 a 10 (15 punts)</li> </ul>		
2019	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes d'AS (30 punts)*</li> <li>• Notes d'AN (15 punts)</li> <li>• Notes d'AE (15 punts)</li> </ul>		
2020	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes d'AS (30 punts)*</li> </ul>		
2021	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes d'AN (20 punts)</li> </ul>		
2022	Qualificacions mitjanes el 1r trimestre de 3r d'ESO: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Notes d'AE (15 punts)</li> </ul>		

Alumnat amb possibilitat de continuar estudiant, PERÒ:

Taula 4. Puntuació dels criteris de selecció entre els anys 2016 i 2022

Criteris		Any							
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Dificultats socioeconòmiques		40	40	40	40	40	40	40	
Notes	AS	5-6	15	15	15	30	30	30	30
		6-7	30	30	30	30	30	30	30
	AN	7-8	30	30	30	15	20	20	20
		8-9	30	15	15	15	20	20	20
	AE	9-10	30	15	15	15	15	15	15
	Referents	Un tutor o tutora amb estudis universitaris	10	10	10	10	10	10	10
Dos tutors sense estudis universitaris		30	30	30	30	30	30	30	

La major part del professorat dels instituts considera molt encertats els criteris de selecció de l'estudiantat, tot i que, en alguns centres, afirmen que els agradaria que poguessin ser seleccionables alumnes amb millors qualificacions. Aquesta perspectiva guarda una estreta relació amb la valoració positiva que els mateixos docents fan del Campus, en entendre'l com un premi:

El que costa més sempre és el tema de la puntuació, alumnes que són de notable i excel·lent que no hi poden anar, que tenen un bon rendiment acadèmic. Això frena els estudiants que hi poden anar. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

Malgrat aquestes valoracions, el professorat és conscient del plantejament que sustenta la baremació dels ítems proposats. En realitat, el seu significat es concreta en l'exposició de certs posicionaments que, com el següent, posen de relleu com entén el professorat dels centres implicats l'aposta que fa el programa per l'equitat educativa:

Alumnes que realment tenen dificultats, però les capacitats sí que existien. Jo reivindico la idea original. [...] Quan es parla d'equitat a l'educació, es parla d'això. (Exresponsable d'institut del programa Ítaca)

Resulta recurrent que el professorat dels centres de secundària manifesti que els agradaria tenir una mica més d'autonomia en el procés de selecció per tal d'adequar els indicadors generals als entorns particulars. No obstant això, d'altres tenen en compte els pros i contres que tot plegat comportaria, i que fluctuen des de l'encotillament i l'objectivitat fins a la major autonomia de decisió dels centres. Tanmateix, valoren que potser seria positiu poder homogeneïtzar els criteris de selecció entre tots els ajuntaments:

Igual que hi ha criteris molt simples dels estudis superiors, hi ha un paquet de punts que són les necessitats socials que queda molt obert i ni els serveis socials, ni els serveis educatius, ni els instituts mateixos tenim uns criteris que puguem establir en relació amb això. Ajudar-nos a establir uns criteris elementals, de sí i no, podria ajudar a acabar de determinar. La contra és que és un element que dona flexibilitat. La realitat de cada alumne i família és tan complexa que a vegades veus un perfil molt clara-

ment Ítaca que va al final de la llista i dius: “Ostres!”. De totes formes, hi ha un marge que es deixa, que les tutories de forma ben argumentada siguin les que diguin. Elles diuen: “Creiem que li funcionarà millor l'Ítaca i els efectes que proposa l'Ítaca”. Dintre de la comissió s'accepta i no n'hi ha cap però. Sempre que estigui justificat el criteri del centre, l'Ajuntament l'accepta i el Campus també. Que ens encotillin més els criteris pot ser una ajuda o un mal de cap. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

Un dels professors universitaris entrevistats planteja precisament la qüestió, posant de manifest el capital cultural i les aspiracions educatives dels estudiants participants i la disparitat de criteris que podia existir entre els centres en la seva selecció, una situació que s'ha anat reajustant fins a arribar a concretar-se de forma quantitativa en l'actualitat, com hem apuntat:

Potser sobretot a la primera etapa de l'Ítaca els perfils d'alumnes que ens arribaven no acabaven d'encaixar massa en el perfil que suposadament s'apropava a l'Ítaca. [...] Trobàvem bastants perfils d'alumnes amb un estatus superior i que tenien clar que volien venir a la universitat i la carrera que volien fer. [...] Una part del grup no responia al perfil. Ara, la major part d'alumnes de l'Ítaca s'ajusta més a aquest perfil que es busca. La majoria desconeixen molt que s'hi fa, a la universitat. Hi ha hagut un cert reajustament en la selecció els alumnes. (Professor de la UAB)

El procés de selecció el resumeix un dels professors de secundària entrevistat, que coneix bé el programa perquè hi ha participat des dels inicis en càrrecs de diversa responsabilitat:

Busquem, tirem de les tutories. Després d'explicar ben bé el que és el Campus Ítaca i quins serien els criteris en el sentit de buscar alumnat que a nivell acadèmic pugui anar més enllà però que estigui tenint un segon o tercer d'ESO més aviat fluixet, per qüestions familiars, socials, econòmiques, n'estan suspenent una, dues, tres, després les recuperen però realment és un alumnat que té un potencial molt gran. Aquesta seria una característica. L'altra que estigui vivint una situació a nivell social, econòmic, familiar, fins i tot en el centre, una mica difícil. El que volem és que surti, que connecti amb una situació diferent. El Campus és aquella illa que ajuda a sortir d'aquesta situació potser més fosca i que pot connectar amb d'altres alumnes [...]. Generalment amb aquests dos elements ja fem una primera tria i amb els criteris que venen puntuats acabem definint. Busquem sempre un equilibri entre nois i noies, que siguin alumnes amb poca experiència a nivell familiar amb estudis superiors, que trenquin aquest sostre de vidre. I vagin més enllà. I compromís, que siguin alumnes compromesos, que es comprometin a anar-hi. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

Per la seva banda, els joves que han participat en l'edició 2022-2023 del Campus Ítaca expliquen com ha estat el procés de selecció, com van rebre la informació per part de les tutores, però també com van cercar noves informacions per canals diversos, des de visitar la web del Campus fins a cercar l'opinió de participants anteriors en el programa:

Perquè la meua professora, la coordinadora, em va dir la proposta d'anar al Campus i a mi em va semblar molt bé. I a part em vaig informar a la web del Campus i ella també em va oferir informació i també vaig conèixer persones que hi van anar i em van explicar i em va agradar. (Estudiant del Campus de l'edició 2022-2023)

Respecte a aquests processos, tots els centres consideren que seria una bona opció poder ampliar les places que ofereix el programa. En especial, ho consideren així els instituts amb més alumnat i en aquells municipis que tenen el mateix topall de places que els centres més petits. Cal considerar, no obstant això, que el programa repercuteix sobre els municipis un nombre determinat de places a partir dels centres que té i que és el municipi mateix el que en fa la distribució, en alguns casos en funció del nombre de línies de cada centre, en d'altres de forma independent a la seva grandària. Tanmateix, algun professor de secundària considera que, molt probablement, als ajuntaments ja els semblaria bé col·laborar econòmicament en l'ampliació del nombre de places i que més aviat són els aspectes organitzatius els que marquen el topall:

Augmentar les possibilitats de cada municipi, que tingués més alumnes. No seria una qüestió a què els ajuntaments es neguessin. Crec que els ajuntaments ho assumirien; una altra cosa seria la Universitat, els espais. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

### 3.3. El sistema de beques del programa

Des de l'any 2009, el Banc Santander posa en marxa les beques Salari perquè aquells joves que es troben en situacions socioeconòmiques desfavorides i que tenen un bon expedient acadèmic puguin dur a terme estudis superiors. El sistema de beques és una part essencial del programa i té un rol crucial en aquest tipus de programes socioeducatius per a garantir l'equitat educativa en l'accés als estudis superiors.

La taula 5 proporciona informació sobre el nombre total de beques atorgades com un indicador de l'àmplia cobertura del programa al llarg del temps. La taula també mostra el nombre de beques destinades específicament als joves que han participat al Campus Ítaca. Així mateix, revela com aquesta xifra ha augmentat de manera progressiva i ha experimentat fluctuacions cada tres anys.

Taula 5. Sistema de beques del programa Ítaca

Edició	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nre. de beques total	20	20	20	20	20	23	16	14	23	29	14	12	21	29
Nre. de beques assignades a participants	0	0	0	0	0	0	7	4	10	10	3	6	7	12
% de beques a participants del Campus Ítaca	0	0	0	0	0	0	43,75	28,57	43,48	34,48	21,43	50,00	33,33	41,38

Aquestes beques es destinen a tot aquell alumnat amb un alt nivell acadèmic i que ha superat les PAU amb la projecció de matricular-se en algun estudi de grau a la UAB. El caràcter social de la beca suposa que només poden participar en el procés de selecció aquells estudiants que provenen d'instituts Ítaca i que compleixen els requisits de renda familiar establerts en les bases de la convocatòria. El programa suposa, per tant, una gran ajuda per a l'alumnat dels centres Ítaca que, per motius purament econòmics, no es pot plantejar l'opció de continuar els estudis universitaris, tot i tenir un alt potencial intel·lectual.

Els ajuts comporten la gratuïtat de la matrícula universitària i el pagament de cinc-cents euros mensuals durant deu mesos l'any, renovables durant els anys de durada d'un grau, si es compleixen els requisits establerts en les bases de la beca. A la puntuació total dels criteris socioeconòmics i de la puntuació acadèmica, els joves que han estat participants del Campus Ítaca i que es presenten a la convocatòria tenen una puntuació extra de 0,5 punts. El Banc Santander finança els pagaments mensuals, mentre que la UAB assumeix el cost de les matrícules.

*Des de l'any 2009 s'han atorgat un total de dues-centes-vuitanta-i-una beques, cinquanta-nou de les quals s'han assignat a joves que han participat al Campus Ítaca.*

## 4. Metodologia

Per a l'elaboració d'aquest informe, s'ha dut a terme un estudi mixt que metodològicament combina l'ús de dades secundàries amb l'obtenció de dades primàries a través d'entrevistes.

Les dades secundàries utilitzades provenen de diverses fonts relacionades amb el Campus Ítaca. Aquestes fonts inclouen els informes interns anuals del Campus, bases de dades pròpies del programa, dades institucionals i les respostes de les enquestes administrades als participants, principalment als estudiants. Quant a les enquestes administrades, les dades recollides comprenen el període 2015-2022, amb una mostra màxima de 2.902 participants als quals se'ls van administrar diferents qüestionaris que contenen variables de naturalesa diferent i que han donat lloc a tres bases de dades sense que fos possible que la totalitat d'alumnat contestés totes les qüestions.

Taula 6. **Bases de dades de les enquestes administrades**

Bases de dades	N	Variables
Base de dades 1	N = 2.411	Sociodemogràfiques: nacionalitat, gènere, situació socioeconòmica (SES), referents acadèmics adults Nota mitjana de 3r d'ESO i 4t d'ESO Acreditació de l'ESO Dades de la trajectòria
Base de dades 2	N = 2.901	Sociodemogràfiques: nacionalitat, gènere, llengua materna i usos (canvi de llengua en parlar català, llengua dels companys de l'aula, llengua de les amistats fora de l'aula, llengua de la família), estudis dels progenitors, ocupació dels progenitors Valoració de l'autopercepció com a estudiant Voluntat de realitzar estudis postobligatoris Opinió sobre els estudis postobligatoris que desitgen cursar Vocació laboral
Base de dades 3	N = 2.080	Voluntat de realitzar estudis postobligatoris Opinió sobre els estudis postobligatoris que desitgen cursar Canvi en la vocació professional abans i després de realitzar el Campus Nova vocació Llengua més emprada al Campus Llengua més emprada amb els companys del Campus Millor activitat formativa Millor activitat ludicoesportiva Existència de conflictes en realitzar treballs en grup Vinculació entre la participació al Campus i l'ajut en cursar 4t d'ESO Recomanació del Campus a altres companys Grau de satisfacció

Tot i això, aquesta combinació de fonts i variables proporciona una visió completa i detallada dels participants, els perfils, les característiques demogràfiques i la trajectòria acadèmica.

A més, s'han realitzat un total de vint-i-dues entrevistes a diversos col·lectius relacionats amb el Campus Ítaca, distribuïdes segons la taula següent.

Taula 7. **Participants a les entrevistes per col·lectiu**

Col·lectiu	Nombre d'entrevistes
Coordinadora inicial del programa	1
Responsable d'institut del programa Ítaca	5
Professorat de la UAB que participa al Campus Ítaca	5
Monitors (que hagin passat o no per l'Ítaca sent estudiants i que estan cursant estudis a la UAB)	5
Estudiants del curs 2022-2023 al Campus Ítaca	6
<b>Total</b>	<b>22</b>

Aquestes entrevistes han estat fonamentals per a tenir una comprensió en profunditat de les experiències, perspectives i valoracions dels diferents actors involucrats en el programa.

Per a l'anàlisi, les dades quantitatives han estat sotmeses a un procés de depuració per a eliminar possibles errors o valors inconsistents, per tal de garantir la qualitat i fiabilitat dels resultats que es presenten. Posteriorment, per a l'anàlisi, s'han utilitzat diverses tècniques estadístiques, com ara l'anàlisi descriptiva, l'anàlisi de freqüències, el càlcul de mitjanes, desviacions estàndard i altres tècniques per a identificar tendències i patrons significatius en les dades. S'ha fet ús també de l'estadística inferencial, amb proves com el khi quadrat. El programari utilitzat ha estat la versió 25 de l'SPSS i el Jamovi 2.5. El tractament de l'anàlisi de dades qualitatives ha consistit en una anàlisi de contingut a partir de la qual s'han identificat, analitzat i interpretat els patrons i els temes emergents de les dades textuales recollides.

Pel que fa a l'ètica, s'han tingut en compte les pautes d'actuació, recomanacions i compromisos sobre la realització de les activitats de recerca del Codi de bones pràctiques en la recerca de la UAB. S'ha vetllat per a garantir la confidencialitat de les dades recopilades i assegurar la privadesa dels participants en l'ús de la seva informació. Les entrevistes s'han realitzat amb el consentiment informat i voluntari de totes les persones, i se'ls ha assegurat que les seves respostes seran tractades de manera anònima i s'usaran exclusivament amb fins d'investigació.

# 5. Resultats

## 5.1. Perfil dels participants

L'Ítaca atrau instituts de diferents localitats i comarques, i abasta un àmbit geogràfic ampli. Des del 2016, el programa ha mantingut una relativa estabilitat en el nombre de comarques, municipis i centres educatius involucrats, i no és fins la pandèmia que les comarques participants passen a ser dues. Pel que fa a municipis, si bé actualment hi participen vint municipis, durant el període coordinat per la FAS i fins a l'arribada de la covid els municipis superaven la trentena. Els centres implicats en el Campus han oscil·lat entre cinquanta-quatre i vuitanta, i actualment són seixanta-cinc els centres que hi participen. Cada un d'aquests centres té cinc places reservades, si bé, en els municipis on hi ha dos o més instituts, aquests últims es poden repartir el total de les places segons les necessitats específiques del municipi.

Taula 8. **Perfil dels participants del Campus Ítaca**

	CAMPUS ÍTACA - FAS					Pandèmia		
Edició del Campus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nre. de comarques	6	7	7	7	7	2	2	2
Nre. de municipis	28	33	33	33	33	20	20	20
Nre. de centres	54	77	77	79	80	60	60	65
Nre. de torns	2	2	2	2	2	2	2	2
Dies d'activitat	9	7	7	7	7	5	7	7
Nre. total de participants	324	388	385	395	399	280	293	309
Nre. d'estudiants/centre	8	6	5	5	5	5	5	5
Ràtios per monitor/a	12-14	13-14	11-13	12-13	11-14	8-10	8-10	9-10
Nre. de monitors/grup	13	14	16	16	16	15	15	16
Nre. de monitors de suport	2	2	2	2	2	2	2	2
Nre. de monitors de transport	5	7	7	7	7	8	8	6

La durada de l'Ítaca ha estat un aspecte clau en la seva estructura i planificació al llarg dels anys. Generalment, el programa ha mantingut una durada que ha oscil·lat entre set i nou dies i un model de dos torns per any des de la coordinació de la FAS. No obstant això, cal assenyalar que l'any 2020 va ser un any excepcional i va experimentar una reducció significativa en la durada, que va passar a ser de només cinc dies. Quan va ser possible es va retornar a l'esquema tradicional

de set dies, fet que reflecteix la determinació del Campus a adaptar-se a les circumstàncies, i oferir també l'oportunitat de participar en el major nombre possible d'activitats planificades.

Segons les dades disponibles, el Vallès Occidental ha estat la comarca amb el nombre més gran de participants al llarg dels anys, amb una participació al voltant del 70 % que durant la pandèmia va arribar al 90 % del total. En contraposició, altres comarques com el Baix Llobregat, el Barcelonès, el Berguedà, el Moianès i el Vallès Oriental han tingut una participació menor i, en general, les seves xifres de participants varien d'un any a l'altre. Aquesta tendència també revela la importància de l'aprofitament dels recursos i oportunitats educatives que ofereix el programa per part del Vallès Occidental, especialment durant la pandèmia, quan va esdevenir un recurs encara més rellevant per a la població del territori. Tot i això, malgrat que altres comarques han tingut una participació menor, l'Ítaca ha aconseguit implicar participants de diferents àrees, i contribuir així a la seva missió d'apropar l'educació universitària a una àmplia varietat de localitats i comarques.

Taula 9. **Comarques participants per any**

Comarca	Any							Total
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Baix Llobregat	62 16,0%	55 14,2%	55 14,3%	56 14,5%	1 0,4%	0 0,0%	1 0,3%	230 9,6%
Barcelonès	11 2,8%	11 2,8%	10 2,6%	10 2,6%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	42 1,7%
Berguedà	24 6,2%	20 5,2%	19 4,9%	17 4,4%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	80 3,3%
Moianès	6 1,5%	5 1,3%	5 1,3%	5 1,3%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	21 0,9%
Vallès Occidental	254 65,5%	269 69,7%	269 70,1%	276 71,3%	251 91,3%	261 92,9%	282 92,5%	1.862 77,4%
Vallès Oriental	30 7,7%	25 6,5%	26 6,8%	23 5,9%	22 8,0%	20 7,1%	22 7,2%	168 7,0%
Alt Penedès	1 0,3%	1 0,3%	0 0,0%	0 0,0%	1 0,4%	0 0,0%	0 0,0%	3 0,1%
<b>Total</b>	388 100,0%	386 100,0%	384 100,0%	387 100,0%	275 100,0%	281 100,0%	305 100,0%	2.406 100,0%

Com s'ha assenyalat anteriorment, en general, el Campus Ítaca atrau un nombre considerable de participants amb situacions socioeconòmiques desfavorides. En considerar la situació (molt inestable, inestable, poc estable, estable), la majoria d'estudiants es troba en les dues primeres categories, és a dir, amb situacions socioeconòmiques molt inestables i inestables, tendència que és consistent al llarg dels anys i que representa més del 73 % del total de participants. Això



és coherent amb la missió del programa de promoure l'equitat i l'accessibilitat a l'educació superior per a aquells que es troben en circumstàncies més precàries.

Taula 10. **Situació socioeconòmica de les persones participants**

SES	Freqüències	% del total	% acumulat
Situació socioeconòmica molt inestable (30-40)	1.013	43,2 %	43,2%
Situació socioeconòmica inestable (20-30)	708	30,2 %	73,4%
Situació socioeconòmica poc estable (10-20)	410	17,5 %	90,8%
Situació socioeconòmica estable (0-10)	215	9,2 %	100,0%

En el gràfic següent, es veu el detall de com fluctua aquest indicador els últims anys, en què es manté el gruix d'alumnat amb una situació socioeconòmica inestable o molt inestable.

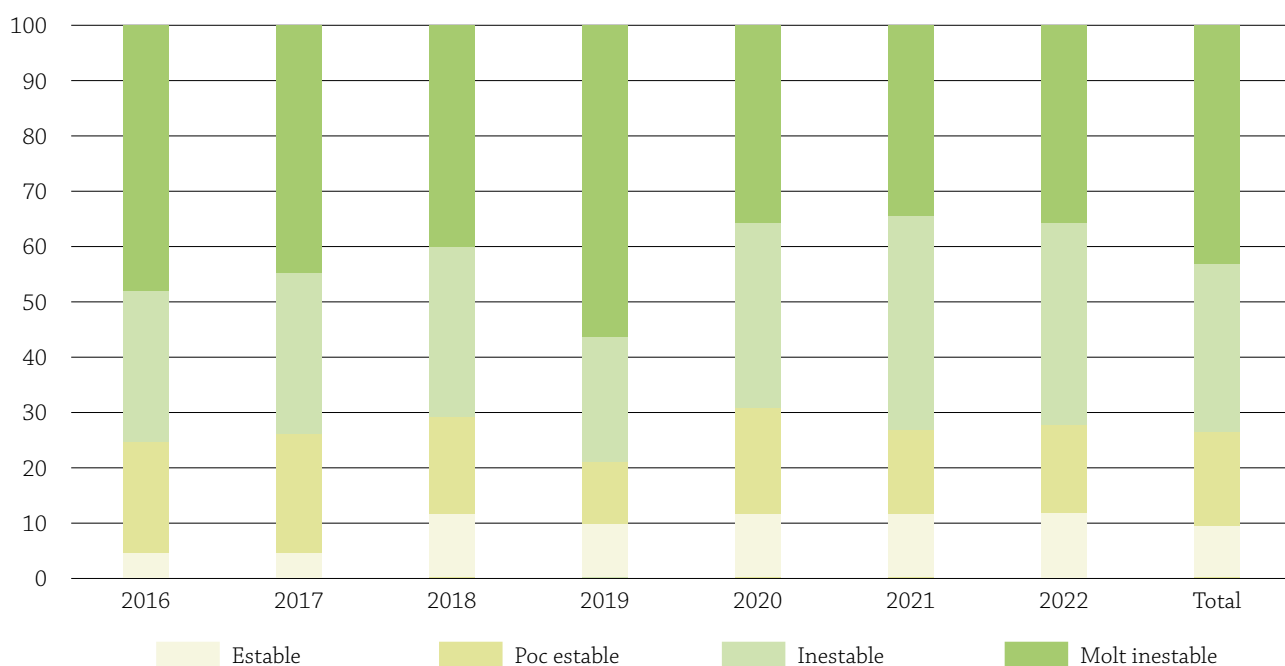


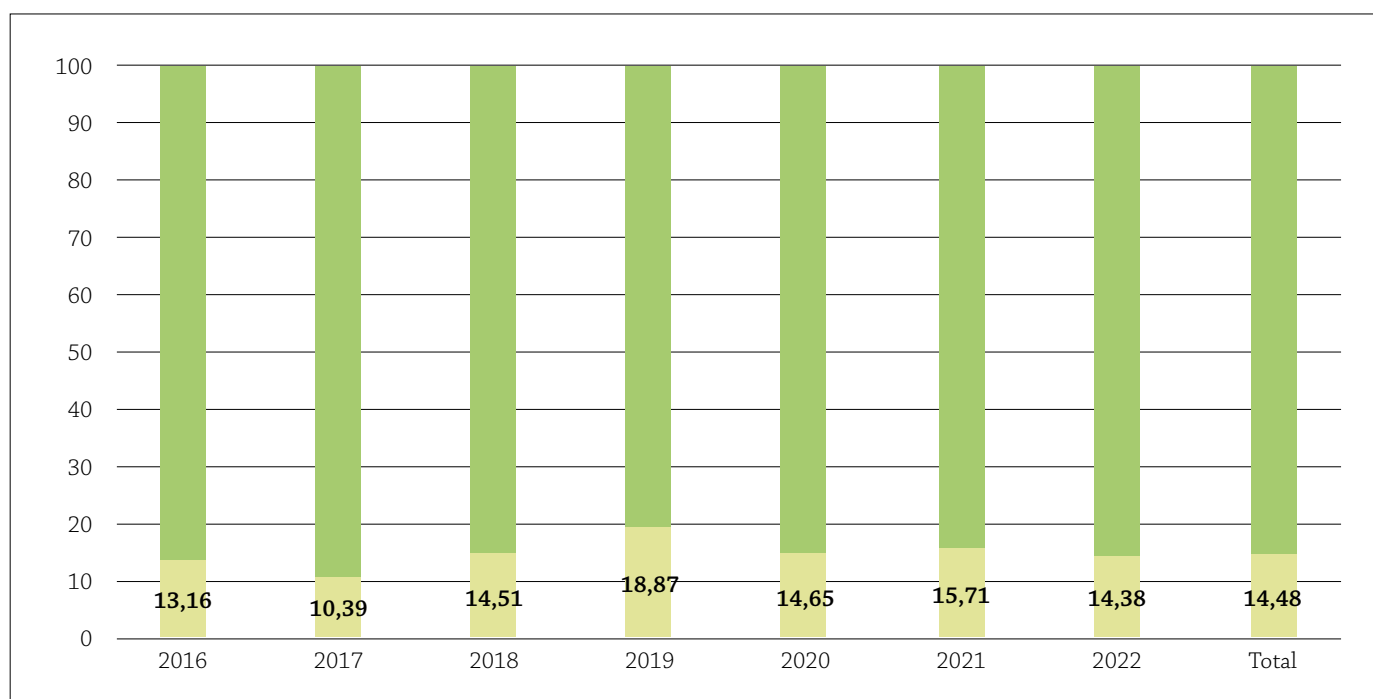
Figura 4. **Situació socioeconòmica de les persones participants per any**

Si incorporem el gènere a l'anàlisi de la situació socioeconòmica dels participants, s'observa que, en general, el gènere masculí representa una proporció lleugerament més elevada en la categoria de situació socioeconòmica que és molt inestable en comparació amb el femení. Aquesta és una diferència estadísticament significativa ( $X^2_{(3), N = 2336} = 16,5, p <, 001$ ).

Taula 11. **Situació socioeconòmica per gènere**

SES	Gènere			
		Masculí	Femení	Total
Situació socioeconòmica molt inestable (30-40)	Observat	640	371	1.011
	% de columna	46,6 %	38,5 %	43,3 %
Situació socioeconòmica inestable (20-30)	Observat	380	324	704
	% de columna	27,7 %	33,6 %	30,1 %
Situació socioeconòmica poc estable (10-20)	Observat	235	173	408
	% de columna	17,1 %	18,0 %	17,5 %
Situació socioeconòmica estable (0-10)	Observat	118	95	213
	% de columna	8,6 %	9,9 %	9,1 %
Total	Observat	1.373	963	2.336
	% de columna	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Quant a la nacionalitat, en la figura 5, es pot observar que una petita part de l'alumnat (al voltant d'un 15 %) és de nacionalitat estrangera, categoria que va assolir un moment àlgid el 2019 que va arribar al 18,87 % de l'alumnat participant a Ítaca. Ja en el seu dia, l'estudi de Martínez i García (2012) recollia la participació de dos-cents vint-i-sis joves de trenta-vuit països diferents, una presència que sens dubte s'ha incrementat les darreres edicions.

Figura 5. **Població estrangera i nacional al llarg dels anys**

Entre la població estrangera, les figures 6 i 7 detallen, en primer lloc, l'evolució de la procedència per continents. Com pot veure's, la proporció més rellevant prové de països de l'Àfrica i en menor mesura de països del continent americà. En segon lloc, la figura 7 mostra les nacionalitats més presents entre les respostes dels participants.

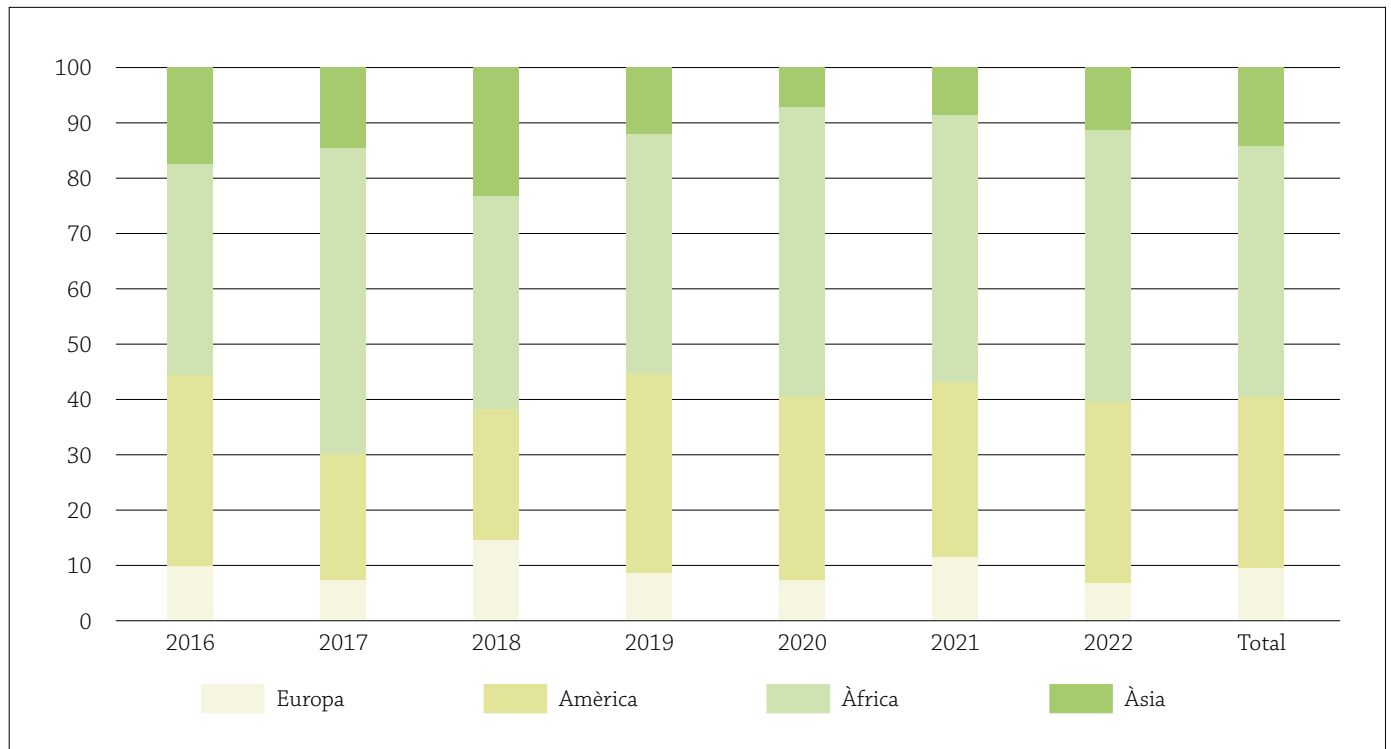


Figura 6. Distribució de la població estrangera per continents



Figura 7. Detall de les nacionalitats

La majoria d'estudiants que participen al Campus Ítaca no tenen cap referent adult amb estudis universitaris (90,5 %), i només una petita proporció en té un (8,8 %), la qual cosa ha estat un element comú al llarg dels anys. És sabut que la manca de contactes universitaris en l'entorn familiar pot afectar les aspiracions dels estudiants. És possible que tinguin menys informació sobre les oportunitats educatives i professionals disponibles després de l'educació secundària obligatòria, cosa que pot influir en les seves decisions de continuïtat.

Taula 12. Referents acadèmics adults

	Freqüències	% del total	% acumulat
Cap referent acadèmic adult (30 punts)	2.114	90,5 %	90,5 %
Un referent acadèmic adult (15 punts)	206	8,8 %	99,4 %
Dos referents acadèmics adults (0 punts)	15	0,6 %	100,0 %

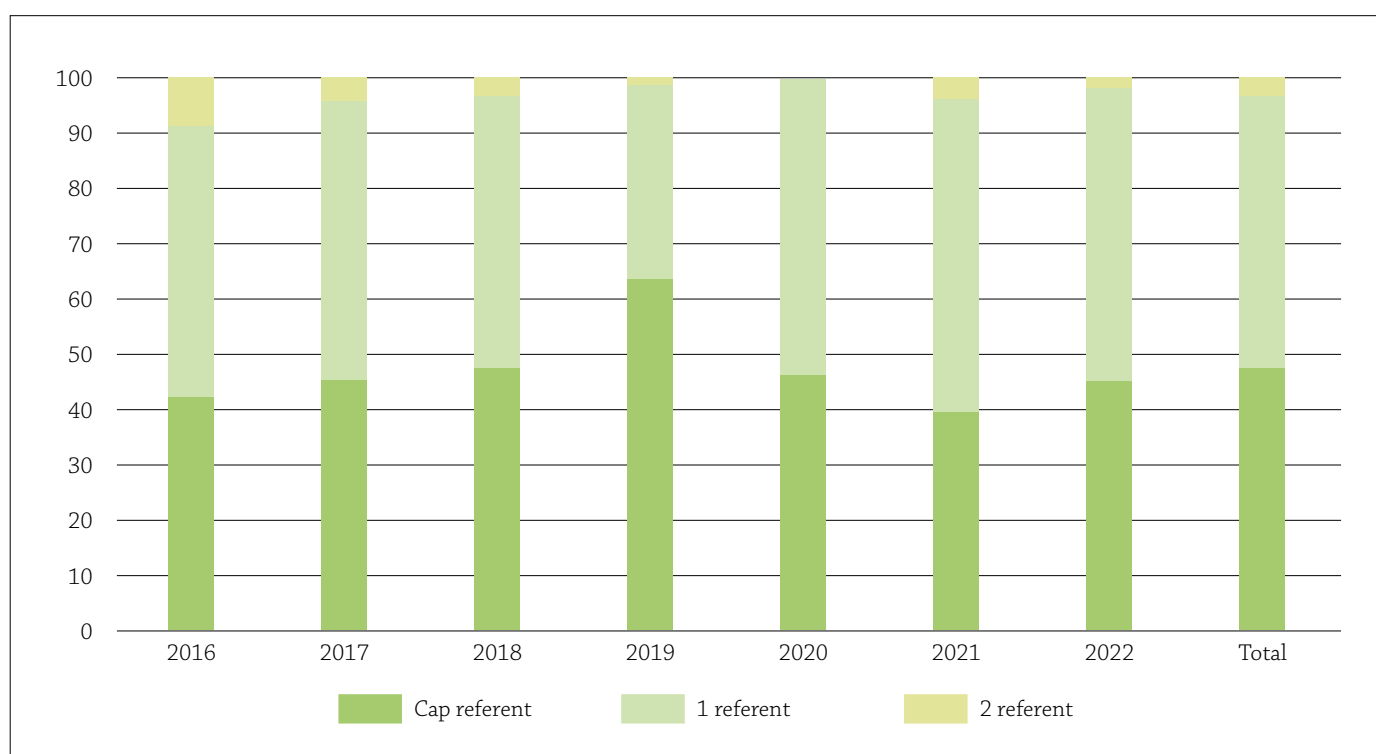


Figura 8. Evolució dels referents acadèmics adults

Tot i això, si indaguem en els estudis dels progenitors, podem observar que la majoria dels pares i mares han completat l'educació secundària o tenen formació professional. Com veiem, també hi ha un petit percentatge de pares i mares amb estudis universitaris, i una petita proporció dels dos sense estudis.

Taula 13. **Estudis acabats del pare**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sense estudis	213	7,3%	7,3%
Educació primària	560	19,3%	26,6%
Educació secundària	1.068	36,8%	63,5%
Batxillerat	145	5,0%	68,5%
Formació professional	413	14,2%	82,7%
Estudis universitaris	221	7,6%	90,3%
NS/NC	281	9,7%	100%

Taula 14. **Estudis acabats de la mare**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sense estudis	195	6,7%	6,7%
Educació primària	446	15,4%	22,1%
Educació secundària	976	33,6%	55,7%
Batxillerat	190	6,5%	62,3%
Formació professional	557	19,2%	81,5%
Estudis universitaris	346	11,9%	93,4%
NS/NC	191	6,6%	100%

Per a acabar, quant a la diversitat lingüística, entre els participants, una majoria tenen el castellà com a llengua materna, seguida d'una proporció significativa de català i, seguidament, d'una llengua estrangera. Concretament, el 83,6 % tenen com a llengua materna el català, el castellà o una combinació d'ambdues llengües, mentre que el 14,6 % tenen com a llengua materna una llengua estrangera. En general, però, es pot veure que el castellà és la llengua familiar més comuna entre els participants, amb xifres que superen àmpliament les altres opcions. L'estudi de Martínez i García (2012) constata que un 36 % de l'estudiant del Campus Ítaca va aprendre a parlar en castellà, un 29 % en català i un 32 % en totes dues.

Taula 15. Llengua familiar

	Freqüències	% del total	% acumulat
Català	418	16,7%	16,7%
Castellà	1.516	60,4%	77,1%
Català i castellà	164	6,5%	83,6%
Català i llengua estrangera	4	0,2%	83,7%
Castellà i llengua estrangera	28	1,1%	84,9%
Català, castellà i llengua estrangera	13	0,5%	85,4%
Llengua estrangera	367	14,6%	100,0%

Al llarg dels cursos, l'evolució de les llengües pot veure's al gràfic següent, en el qual es constata una davallada del català. Aquesta tendència podria indicar un canvi demogràfic o social, o bé reflectir la presència més àmplia del castellà com a llengua dominant. A més, tot i que en general la resta de xifres són baixes, és interessant notar que hi ha un augment significatiu en el nombre de participants que parlen tant català com castellà. Aquesta categoria ha experimentat un augment constant al llarg dels anys, que ha passat de deu el 2017 a vint-i-set el 2022. Això podria reflectir un bilingüisme creixent. Quant al nombre de participants que tenen una llengua estrangera com a llengua familiar, no mostra una tendència clara d'augment o disminució. En general, aquest nombre es manté relativament consistent al llarg dels anys.

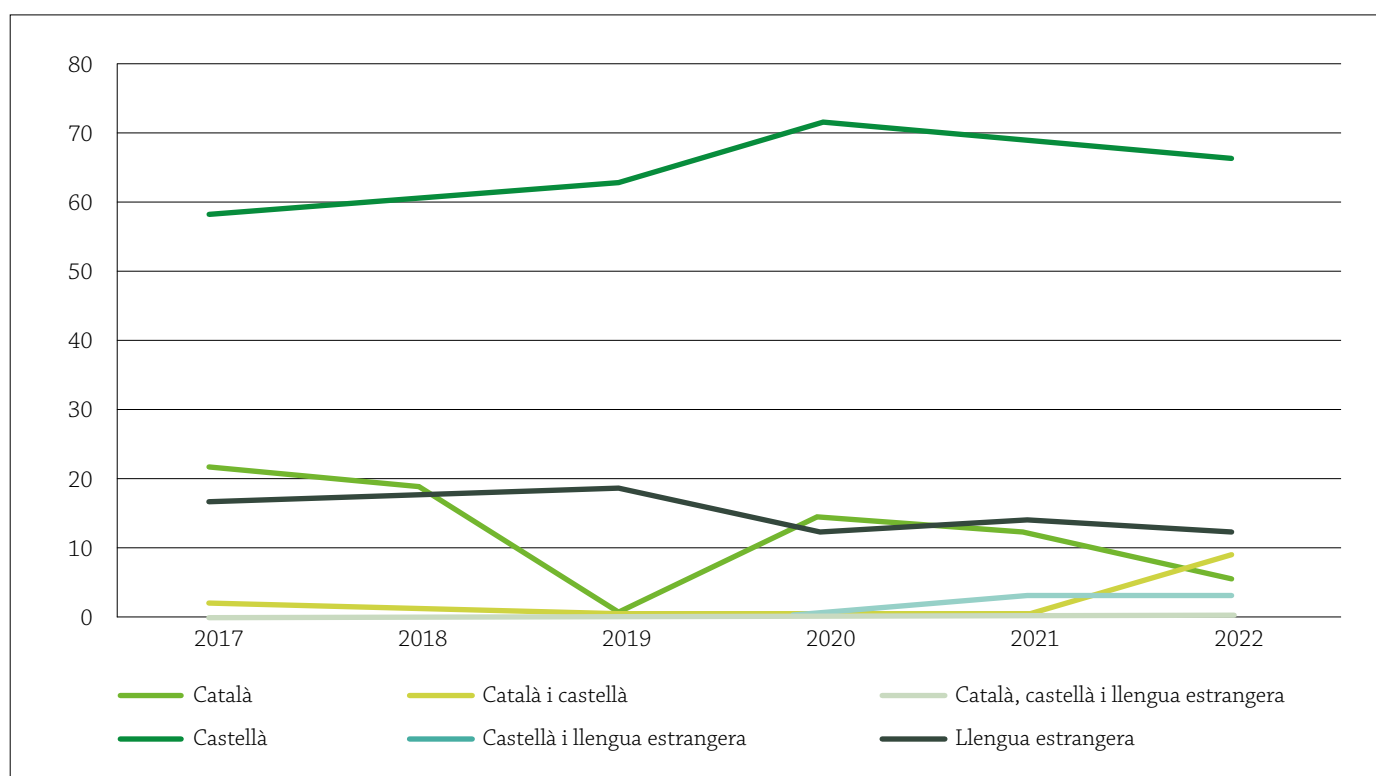


Figura 9. Llengua familiar al llarg dels anys

Val a dir, però, que el 85,9 % diuen contestar en català quan se'ls dirigeixen en aquesta llengua. Si repetim l'anàlisi tenint en compte els anys, els resultats mostren una estabilitat general en el canvi de llengua dels participants al Campus Ítaca. Això, novament, podria ser un indicador de canvis en les dinàmiques lingüístiques.

Taula 16. **Si es dirigeixen a tu en català, contestes en català?**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	1.890	85,9%	85,9%
No	310	14,1%	100,0%

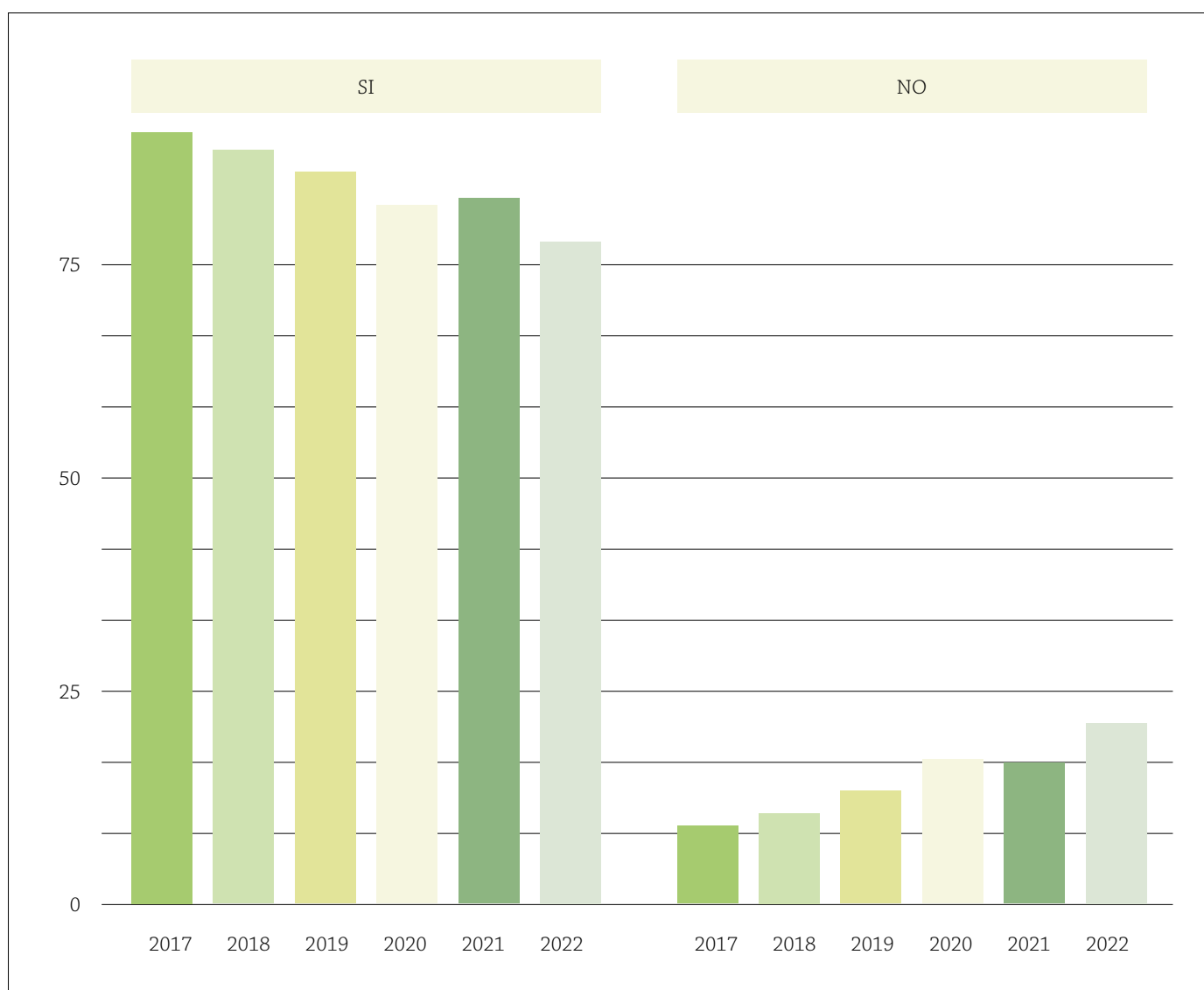


Figura 10. **Evolució del canvi de llengua**

El 96,1 % dels participants utilitzen el català o el castellà per a parlar amb els seus companys de classe i només un petit percentatge utilitza una combinació de llengües o una llengua estrangera per comunicar-s'hi. Majoritàriament, però, la llengua més utilitzada és el castellà, la qual suposa un 63,1 % del total. Aquesta informació ens permet comprendre millor les preferències lingüístiques. També pot ser una oportunitat per a repensar la promoció i el reforç de l'ús de les llengües dins i fora de l'àmbit educatiu.

Taula 17. **Llengües utilitzades per a parlar amb els companys de classe**

	Frequències	% del total	% acumulat
Català	958	33,0 %	33,0 %
Castellà	1.830	63,1 %	96,1 %
Català i castellà	109	3,8 %	99,9 %
Català i llengua estrangera	1	0,0 %	99,9 %
Català, castellà i llengua estrangera	1	0,0 %	99,9 %
Llengua estrangera	2	0,1 %	100,0 %

Fora de classe, el percentatge d'ús del castellà encara s'accentua més. Un 82,5 % del total utilitzen el castellà per a parlar amb els companys. Aquesta dada resulta superior a la que ofería el treball de Martínez i García (2012) respecte a l'ús social de les llengües. L'informe mostrava que "la llengua més utilitzada amb les amistats i l'entorn familiar per part de l'alumnat és el castellà en un 63 % i en només el 34 % és el català" (2012:31).

Taula 18. **Llengües utilitzades per a parlar amb els companys fora de classe**

	Frequències	% del total	% acumulat
Català	281	14,4 %	14,4 %
Castellà	1.611	82,5 %	96,9 %
Català i castellà	49	2,5 %	99,4 %
Català i llengua estrangera	1	0,1 %	99,4 %
Castellà i llengua estrangera	4	0,2 %	99,6 %
Català, castellà i llengua estrangera	1	0,1 %	99,7 %
Llengua estrangera	6	0,3 %	100,0 %



Aquestes xifres donen peu a comentar la dificultat de potenciar l'ús del català com a llengua vehicular de comunicació durant el Campus Ítaca, una situació a la qual para esment una part del professorat dels instituts i de la mateixa UAB:

La immensa majoria (de nois i noies) no estan acostumats a parlar en català. Tenen dificultats per lligar frases en català. [...] Ens hauríem de plantejar què està passant. Nosaltres parlem en català però ens responen en castellà. I quan ho volen fer en català els falten peces lingüístiques. [...] Tot i així, és diferent segons si venen d'instituts del Baix Llobregat o de la Garriga o d'instituts de Sant Cugat i de Sabadell, i la realitat és molt diferent. (Professores de la UAB)

Tanmateix, una de les monitores entrevistades hi fa referència, quan vincula la utilització del català a l'assoliment dels objectius que es planteja el Campus:

Potser sí que en fomentar el català és el que més costa perquè són nanos que la majoria són castellanoparlants a casa i és el que més costa, però la resta fan amics, aprenen, s'ho passen bé... aleshores crec que està súper ben assolit. (Monitora)

En aquesta línia es pronuncien també altres persones entrevistades i en alguna ocasió proposen recuperar antigues accions, que després de la pandèmia de la covid es van deixar d'impulsar i entre aquestes oferir el Campus a municipis i centres educatius de comarques de l'interior de Catalunya, on els joves usen més la llengua catalana:

Recuperar un punt de qualitat substancial del Campus i que arran de la covid es va perdre. [...] Faig referència al fet de participar centres que van més enllà dels dos Vallesos, sobretot buscant anar cap al nord. A les primeres edicions del Campus hi participava alumnat que venia de moltes comarques. [...] Era un problema logístic, alumnat des d'allà, havien de sortir més aviat. [...] Era alumnat catalanoparlant el 100 % i que no canviava per res del català al castellà, sempre es mantenia el català. Això feia que tot l'alumnat de la zona del Vallès, molt castellanoparlant, es trobés amb una realitat que no vivia: alumnes de la seva edat que parlaven català, tant en el seu món acadèmic com en el seu món personal. El que era més interessant era veure com el nostre alumnat del Vallès feia el canvi i passava a parlar per a poder entendre's bé amb aquests companys de la zona nord. [...] Té certs punts de dificultat però de cara a aquesta acció en concret, no he vist cap altre projecte que aconseguixi un canvi tan radical en una setmana en l'alumnat de secundària. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

Ara bé, altres persones entrevistades assenyalen una situació pràcticament inversa, en esmentar la presència de parlants de català i l'ús que en feien juntament amb el castellà, després del seu pas per l'Ítaca. Així s'expressava una:

El tema del català, això no s'ha aconseguit mai. [...] La cosa aquesta d'imaginar-se la vida en català, nens de l'entorn proper de l'Autònoma, mai es va aconseguir. De fet, recordo uns pares de Berga, de la Garriga, i un pare ens va dir: "heu aconseguit el contrari; el meu fill torna a casa parlant en castellà". (Professora de la UAB)

## 5.2. Autopercepció com a estudiants i voluntat de continuïtat

Les taules 20 i 21 proporcionen informació sobre l'autopercepció dels estudiants participants en el programa Ítaca en relació amb el seu rendiment acadèmic, la mitjana aritmètica de la qual és 7,64, dada que indica una autopercepció notable. En general, es constata que la majoria d'estudiants es perceben positivament en termes de rendiment acadèmic, amb una gran proporció que se situa en el rang de 7 a 9. Això pot ser un indicador positiu de l'autoestima i confiança en les seves capacitats acadèmiques, cosa que pot tenir un impacte positiu en el seu compromís i rendiment cap al futur.

Taula 19. **Et consideres bon estudiant?**

Descriptives	
	Autopercepció de l'estudiant
N	2.739
Perduts	162
Mitjana	7,64
Mediana	8
Desviació estàndard	1,27
Mínim	0
Màxim	10

Taula 20. **Detall de l'autopercepció de l'estudiant**

	Freqüències	% del total	% acumulat
0	4	0,1%	0,1%
1	1	0,0%	0,2%
2	4	0,1%	0,3%
3	5	0,2%	0,5%
4	24	0,9%	1,4%
5	106	3,9%	5,3%
6	250	9,1%	14,4%
7	765	27,9%	42,3%
8	952	34,8%	77,1%
9	464	16,9%	94,0%
10	164	6,0%	100,0%

El 97,4 % d'estudiants indiquen una elevada voluntat i interès per continuar amb la seva formació acadèmica abans de participar en el programa. Només el 0,7 % d'estudiants responen que no volen continuar estudiant i un 1,9 % que encara no ha pres una decisió definitiva. Malgrat aquesta voluntat clara de continuïtat, un cop participen en el programa aquest percentatge encara augmenta més (98,8 %), com pot veure's a la taula 23. Per tant, l'Ítaca afavoreix que l'alumnat vulgui continuar i accedir a la postobligatòria.

Taula 21. **Vols seguir estudiant un cop acabis 4t d'ESO? (abans de participar en el Campus)**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	2.826	97,4%	97,4%
No	19	0,7%	98,1%
No ho sé	55	1,9%	100,0%

Taula 22. **Vols seguir estudiant un cop acabis 4t d'ESO? (després de participar en el Campus)**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	2.056	98,8%	98,8%
No	8	0,4%	99,2 %
No ho sé	16	0,8%	100,0%

La majoria tenen la intenció de continuar amb estudis postobligatoris, amb el batxillerat com a opció més popular, seguida per la formació professional. Si fem l'anàlisi en clau comparada, veiem que el programa incideix que s'afavoreixi, en primer lloc, la tria del batxillerat i, en segon lloc, la de la formació professional. Disminueixen els casos d'alumnes que volen accedir al món laboral després de l'ESO, malgrat que el percentatge de casos ja era molt baix. S'observa també que el percentatge d'alumnat amb dubtes disminueix considerablement, la qual cosa pot estar indicant que el programa ajuda que els participants configuren els seus itineraris acadèmics i professionals.

Taula 23. **Detall dels estudis que volen cursar (abans de participar en el Campus)**

Nivells	Freqüències	% del total	% acumulat
Món laboral	7	0,3%	0,3%
Formació professional	353	14,0%	14,3%
Batxillerat	2.062	81,7%	96,0%
Altres estudis	12	0,5%	96,4%
No ho sé	90	3,6%	100,0%

Taula 24. Detall dels estudis que volen cursar (després de participar en el Campus)

Nivells	Freqüències	% del total	% acumulat
Món laboral	4	0,2%	0,2%
Formació professional	234	13,6%	13,8%
Batxillerat	1.458	84,8%	98,7%
Altres estudis	10	0,6%	99,2%
No ho sé	13	0,8%	100,0%

En termes generals, el 83,1 % d'estudiants afirmen que la seva idea sobre a què volen dedicar-se no ha canviat després de finalitzar l'Ítaca. Aquest grup manté les perspectives professionals i interessos sense cap canvi significatiu. Tanmateix, el 16,9 % dels estudiants afirmen que sí, la qual cosa suggereix que el programa pot tenir un impacte positiu en alguns estudiants i obrir noves possibilitats i perspectives sobre les seves futures carreres professionals.

Taula 25. Ara que ha acabat el Campus, ha canviat la teva idea sobre allò a què et volies dedicar?

Nivells	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	341	16,9%	16,9%
No	1.681	83,1%	100,0%

El professorat dels instituts considera que el Campus Ítaca resulta "un programa molt potent per a l'alumnat". I els serveix d'estímul no només per a seguir els estudis postobligatoris, sinó que també impacta en la motivació que l'alumnat té a quart d'ESO:

És un projecte molt potent per a l'alumnat. Serveix d'estímul per a l'alumnat que no està tenint un bon segon i tercer d'ESO. La majoria de l'alumnat quan finalitza el Campus ve amb un grau de motivació, agafen el quart d'ESO amb una energia molt diferent. Ja sigui per la visita a la Universitat o per la motivació que enganxen amb els monitors i monitores. [...] El Campus és aquella illa que ajuda a sortir d'aquesta situació més fosca. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

L'increment de la motivació per l'estudi es transmet a l'Ítaca per diverses vies, des de l'entusiasme i la professionalitat del professorat de la UAB que impulsa les activitats, des de la naturalesa mateixa d'aquestes activitats, amb l'accés a unes instal·lacions i a uns espais únics, però entre tots els factors se situa una figura que resulta en especial rellevant per a l'estudiantat: la del monitor o monitora (que va rebre en els inicis el nom de *tutor* o *tutora*), una figura cabdal en l'èxit del Campus. Els estudiants, el professorat d'instituts i el de la UAB la valoren molt positivament:

Els monitors [els] haig de valorar moltíssim tant la direcció com els monitors que se'n cuiden. Fan una feina molt atenta, exquisida en el tracte, tots els problemes que hi poden haver. Aquests nois estan molt pendents que tothom hi estigui bé i tothom hi pugui participar. (Professora de la UAB)

Des dels inicis l'organització del Campus va apostar per una figura com la del tutor o tutora (monitor o monitora) de grup, com a element essencial, dinamitzador i enllaç entre el professorat de la UAB i les activitats que desenvolupa i els joves. Aquest tutor o tutora podia esdevenir, com així ha estat, un model, un referent per a l'alumnat:

Vam agafar algunes coses clau: que es trobessin alumnes de procedència diferent i algú que dinamitzés això. Eren els tutors del grup, estudiants de la UAB d'últims cursos, nanos que havien estat vinculats amb grups d'esplai. El tutor sempre els acompanyava. [...] El tutor era en qui es podien emmirallar, el que podien el dia de demà arribar a ser. (Excoordinadora del Campus)

El professorat dels centres de secundària també fa una valoració positiva d'aquesta figura: “crec que és molt important la figura dels monitors que tenen, ser referents per a l'alumnat; és un programa molt exitós” (responsable d'institut del programa Ítaca). Per la seva banda, els estudiants en valoren de manera especial la tasca, també l'organització. Per a ells, els monitors “són un punt fort. Són molt bons i aporten molt. Si tens algun dubte, t'ho resolen i tot; està molt ben organitzat”.

Les famílies, com afirma la directora d'un centre, valoren el Campus —i els agents educatius que l'impulsen— com “una oportunitat per als seus fills i filles” i el professorat considera que té un impacte positiu sobre l'alumnat des del moment que és triat, des del moment que és seleccionat en el seu institut.

A vegades són germans perquè el perfil és similar. I la resposta per part de les famílies és 100 % sempre sí. Estan molt agraïdes. És un programa que coneixen i els alumnes estan engrescats. A vegades venen alumnes i et diuen que hi volen anar. Sempre trobem una resposta molt positiva. [...] En el moment que els tries a ells, això ja té un impacte. El fet que els triïs ja és un què. Hi participen amb ganes. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

El mateix professorat manifesta que l'alumnat que participa al Campus Ítaca després segueix els estudis, a batxillerat o a cicles, però que, “esculli la via curta o llarga”, en un nombre elevat, arriba a la universitat:

He vist que segueixen estudiant. Dels cinc, quatre han acabat fent segon de batxillerat i segueixen estudiant, i l'altre fa cicles i després va a la universitat. (Coordinadora pedagògica d'institut)

Sí, els aconsegueix [els objectius]. Amb el seguiment que hem pogut fer, en el nostre cas com a institut, tot l'alumnat del Campus ha continuat estudiant; no necessàriament tots fan la via batxillerat, però segueixen estudiant, opten per la via de cicles, però tots segueixen cicle mitjà, superior i després busquen la via de la universitat. Aquest punt que l'alumnat busqui el camí del coneixement; sense aquests estímuls, diria “deixo d'estudiar”. Aquest punt d'haver descobert què és la universitat, i que m'ho puc passar bé. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

## 5.3. Valoració de les activitats i satisfacció amb el programa

Les activitats del Campus estan plantejades perquè cada participant pugui fer un petit tastet de les diferents branques de coneixement que hi ha a la universitat, accedint a un ventall ampli de formats i metodologies d'activitat. A tall d'exemple, presentem la graella general de l'estructura del programa, on es mostren les diferents tipologies d'activitats.

Model de programació general (2019)											
Hora/dia	9:00	9:30	11:00	30'	11:00	12:45	13:45	1 h	15:00	16:45	17:45
	9:30	9:45	11:15		12:00	13:00	14:00		15:15	17:00	18:00
1	Benvinguda	Treball cooperatiu		Esmorzar	Treball cooperatiu			Dinar	Taller	Aval. inicial	
2	Gimcana		Taller			Taller	Piscina / Act. física				
3	Un cas a resoldre		Un cas a resoldre			Un cas a resoldre	Piscina / Act. física				
4	Un cas a resoldre		Un cas a resoldre			Un cas a resoldre	Piscina / Act. física				
5	Investiguem		Debat		Espai d'expressió		Investiguem		Piscina / Act. física		
6	Investiguem		Debat		Espai d'expressió		Investiguem		Macro-aeròbic grupal		
7	Investiguem		Prep. cloenda		Espai d'expressió		Aval. final		Fotos	Cloenda	

Figura 11. Model de programació general (2019)

Les activitats acadèmiques configuren el 70 % de l'horari del Campus respecte al 30 % de les activitats ludicoesportives. Aquest percentatge ha estat una constant al llarg de totes les edicions. Pel que fa a les activitats acadèmiques, s'han anat modificant i ajustant als canvis estructurals del programa, i mantenint el desenvolupament de les competències comunicatives, les habilitats socials i l'anàlisi crítica i dialògica dels seus participants. Algunes activitats s'han deixat de fer, com els debats; d'altres han canviat la nomenclatura (*projectes per investiguem* o *problemes complexos per casos a resoldre*), i en unes altres s'ha canviat el propòsit, com són els tallers, que han passat a centrar-se a donar eines i estratègies de competències comunicatives per a la presentació del projecte de recerca del dia de la cloenda

Les persones que han estat històricament vinculades al programa consideren els canvis que aquest ha sofert. El Campus Ítaca ha experimentat una transició cap a una experiència progressivament més lúdica, tot i que manté molts dels principis i objectius inicials centrats a exposar l'alumnat a la universitat i canviar les seves perspectives en relació amb la continuació dels estudis universitaris:

El Campus Ítaca ha canviat una mica entre el que és ara i el que era en els seus orígens. Jo crec que ara és molt més lúdic. La Pilar Garcia [impulsora del programa a l'inici] tenia molt clar que els alumnes venien aquí [a la UAB] a aprendre. Hi havia tot l'aspecte que es creessin l'imaginari que podien venir a la universitat, que era com la prioritat número 1, seleccionar nens i nenes que no tenien en les seves expectatives la universitat i posar-la en la seva imaginació, com a pla de futur; però havien de venir aquí a gaudir de l'experiència d'aprendre, què volia dir saber (Professora UAB)

Tenint en compte això, les taules següents mostren la valoració que han fet els i les participants de les diferents activitats formatives i lúdico-esportives. Destaquen la puntuació que obtenen "Un cas per resoldre" on l'estudiantat afronta la comprensió de fenòmens i situacions complexes que cal que resolgui emprant habilitats de raonament i cooperació i construint una argumentació; "Investiguem!", una de les activitats que té més pes dins del Campus Ítaca, i que té per finalitat donar a conèixer recerques de temàtiques diverses que s'estan desenvolupant a la UAB, i "Tallers", càpsules d'àrees com matemàtiques o llengua i a les que l'estudiantat s'apropa amb una metodologia lúdica i divertida.

Aquestes han estat les activitats formatives destacades com les més rellevants per l'estudiantat.

Taula 26. **Activitats formatives més destacades**

	Freqüències	% del total	% acumulat
QTMR: Qui té més raó?	102	4,9%	4,9%
Un cas a resoldre	595	28,6%	33,5%
Investiguem!	489	23,5%	57,0%
Tallers	518	24,9%	81,9%
Debats	244	11,7%	93,7%
Projecte	97	4,7%	98,3%
Problemes complexos	35	1,7%	100,0%

Quant a les activitats que incorporen un component ludicoesportiu, han destacat especialment “Jocs en grup”, on es treballa la cohesió, la cooperació, l’enginy i la diversió entre joves, seguida d’“Activitats d’expressió artística i corporal”, que escullen entre un ventall de propostes (circ, ioga, art urbà, percussió, hip-hop o papiroflèxia), i “Piscina”, en què un dia de cada torn el grup de joves gaudeix d’un bany a la piscina de la Vila Universitària.

Taula 27. **Activitats ludicoesportives més destacades**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Gimcana: Descobreix la UAB!	216	10,4%	10,4%
Activitats d’expressió artística i corporal	391	18,8%	29,2%
Activitats esportives	74	3,6%	32,7%
Jocs en grup	1.063	51,1%	83,8%
Piscina	336	16,2%	100,0%

Val a dir que la majoria dels joves considera positiu treballar en petits grups, que es defineixen el primer dia del Campus. Tot i que aquesta forma d’organització ha estat ben rebuda i considerada efectiva pels participants, un petit percentatge d’estudiants ha assenyalat haver enfrontat problemes mentre treballava en aquesta dinàmica, cosa que podria requerir d’una atenció addicional per part del programa per a millorar l’experiència de tots. Aquesta ha estat una metodologia des dels seus inicis:

*Els grups no estaven preestablerts i es feien el primer dia, quan arribaven. Tots els nens es posaven i els tutors els observaven i en funció de la seva forma d’actuar es barrejaven. Miràvem que fossin els grups equilibrats, heterogenis. Hi havia dos nois o noies de cada centre. (Excoordinadora del Campus)*

Per al professorat de la UAB poder treballar en grups petits és molt ben valorat. No obstant això, alguns dels entrevistats afirmen que l’experiència resulta poc escalable. Han aconseguit un projecte atractiu per a l’estudiantat i alhora exigent acadèmicament, i els agradaria que pogués arribar a més joves:

*Hem aconseguit un projecte que és exigent a nivell d’activitat acadèmica, és a dir, que no vinguin aquí només a passar-s’ho bé i que es fan coses amb certa profunditat i alhora que sigui atractiva per a ells. Que no pensis que això de la universitat és un pal i que és avorrida i que encara els tiri enrere. Fer una cosa atractiva, el tema dels videoclips i els anuncis és molt estimulant i que vegin que es fa feina seriosa. (Professor de la UAB)*

Taula 28. **T’ha suposat algun problema treballar en petits grups?**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	96	4,6%	4,6%
No	1.984	95,4%	100,0%



Des de la coordinació i en totes les etapes, sempre s'ha estat molt curós en la selecció de les activitats del Campus, i s'han mantingut aquelles que han funcionat millor i han estat més valorades per l'estudiantat. Algunes apropen l'estudiantat a la ciència, com afirma una de les professores universitàries: “els ofereixen l'oportunitat de fer ciència”; d'altres, els situen en un judici real o en una petita recerca de ciències socials, per exemple. Moltes d'aquestes activitats funcionen des de fa anys, fins i tot, des dels inicis. Una de les professores entrevistades recorda les activitats que es feien quan es va iniciar el Campus:

Molts dels projectes que hi havia al principi encara hi són. Era brutal. Els projectes que fèiem eren brutals. La gran majoria d'activitats eren espectaculars, de molt nivell. Si una activitat no funcionava, l'any següent no es feia. Feien pràctiques a laboratoris de ràdio, tele, pràctiques de discurs, feien excavacions arqueològiques, anaven a laboratoris de ciències, utilitzaven els millors recursos de l'Autònoma. (Professora de la UAB)

Entre les activitats que s'han mantingut des dels inicis del programa, en trobem un bon exemple:

Hi som des del començament. Vam muntar aquesta activitat que fem, que ara es diu “Anem a judici”; abans es deia “Qui té més raó”. Tothom té una mica de raó i una mica de culpa. S'ha de mirar d'analitzar els casos des de perspectives diferents. Diferents possibilitats d'anàlisi no només des d'un punt de vista i prou. Abans fèiem els judicis en un context molt formal. Això ajudava moltíssim a l'activitat. Els nois anaven a la sala d'actes amb un micro, en una situació altament formal. Això ajudava que la manera d'expressar-se fos més formal, el context ja marcava la forma. Des del començament fins ara l'esperit no s'ha modificat. Ha canviat la forma, el nom, però crec que en el fons estem fent el mateix que fèiem fa trenta anys. És una activitat que s'ha modificat poquíssim perquè sempre ha funcionat bé. Les bones idees no envelleixen. Aquesta activitat és una bona idea. (Professora de la UAB)

Activitats com aquesta es repeteixen dues vegades en cada torn, i hi accedeixen una vintena d'estudiants en cada sessió. Són activitats que poden durar un dia sencer, amb un període de preparació al matí i de realització i concreció (en aquest cas, un judici) a la tarda, en què participa tothom. Són activitats, i serveixi aquesta a tall d'exemple, que tant els estudiants com el professorat valora de forma molt positiva:

Ens centrem en una activitat que dura un dia. [...] En la nostra activitat hi participen tots; ningú queda al marge i això ajuda moltíssim. No deixem els alumnes gaire sols. Estem contínuament amb una actitud de seguiment, mentre construeixen la seva intervenció. Això ajuda que l'actitud sigui activa, s'impliquen moltíssim. [...] Tal com està plantejada no sembla una activitat molt lúdica. Sembla: “ara m'haig de posar a llegir lleis?”, però es van engrescant perquè es veuen en situacions que es poden identificar; ells s'hi poden trobar perfectament. A la tarda han de participar-hi tots: exposició, arguments, peticions i veus, que és com un joc de rol, és la part lúdica. [...] En un ambient formal fan servir paraules que no fan servir mai; la valoren molt positivament [...]. (Professores de la UAB)

Aquests resultats són congruents amb les entrevistes fetes. En la mateixa línia, els estudiants entrevistats fan una valoració molt positiva de totes les activitats, tot afirmant que les que més els agraden són les activitats ludicoesportives i quan estan tots junts. Ara bé, els agradaria fer més coses a part de només algunes. Provar una mica més de tot:

Doncs em semblen molt bé. M'ho estic passant molt bé i és molt millor que quedar-me a casa. [...] El que més m'està agradant són els jocs i quan estem tots junts. Ens ho passem molt bé. I el que menys diria que les parts on és més teòric i a vegades avorreix una mica. (Estudiant del Campus 2022-2023)

Des dels centres, el professorat considera que “les activitats els encaixen molt, els motiven molt, veuen la universitat més a prop d'ells. [...] Hi ha molt bon equilibri entre les activitats” (tutora d'institut). Com afirmava una de les professores de la UAB entrevistades:

És un programa que està fet bastant a la mida de nois i noies, bastant equilibrat entre activitats que poden ser més, diguem, d'esplai, esportives, activitats creatives i activitats més de reflexió. Penso que això està molt ben fet. (Professora de la UAB)

La mateixa professora reflexionava sobre les activitats i el canvi, posant en valor la feina que es va fer en el seu disseny primigeni:

Si una cosa funciona, no la toquem gaire! Una mica ens ha passat amb aquesta activitat, que fa vint anys que la fem. Moltes vegades, pràcticament no hem tocat res. Hem actualitzat qüestions digitals però l'estructura metodològica és la mateixa del 2003. En aquell moment vam seure amb uns criteris clars i és que no falla, funciona. [...] A mi em sembla que la paraula *canvi* s'ha de referir sempre quan una cosa no va bé i això passa amb moltes pràctiques escolars. No cal que canviïn moltes coses si funciona; costa molt que una cosa funcioni, molt. Vam passar moltes hores muntant-la. [...] Si funciona, no la toquem gaire. (Professora de la UAB)

L'experiència al Campus finalitza amb una sessió de cloenda, en la qual es posen de manifest alguns dels aprenentatges adquirits al llarg de l'estada. Sobre aquesta activitat, una professora afirma:

La valoració que en fem és perfecta. No havia anat mai a la sessió de cloenda i vaig anar-hi una vegada, l'any passat. Vaig quedar impressionada de la feina que havien fet. És com el seu territori en aquell moment. Aquells dies l'Autònoma és casa seva, és el seu territori. [...] Es senten molt contents, realitzats, contents d'ensenyar-te la feina que han fet aquells dies. (Responsable d'institut del programa Ítaca)

Una de les monitores entrevistades fa alguna matisació en aquesta línia i afegeix que participar en el Campus Ítaca fa sentir importants els joves. Fa un esment especial també a l'acte de cloenda, una activitat que valora molt positivament:

Crec que el que més els agrada és que tot i que és molt pedagògic i pot ser una mica "totxa la teoria", quan després fan la pràctica i veuen que hi ha gent relativament important o important pendent d'ells, ajudant-los, tenint-los a prop, ensenyant-los com són els procediments... Per exemple, a l'acte de cloenda, que ve el rector, o que ve gent molt important de l'Autònoma; crec que els fa sentir que el que han fet és important, i és amb el que més es queden. (Monitora)

Aquesta sessió de cloenda té una significat simbòlic important per a les famílies. Allà veuen el que és el Campus i què ha significat que els seus fills hi hagin participat:

A la cloenda és quan allà veuen el que és el Campus. És un punt de trobada per a les famílies. A la cloenda, els seus fills i filles expliquen, en una exposició oral, un dels grans projectes que han fet. I per a moltes famílies és la primera vegada que trepitgen la Universitat, en el context seriós del que és una sala de graus. No deixa de ser una exposició de gala. I aquell punt d'orgull el veus en les famílies: "Ostres, el meu fill o la meua filla estan aquí a la Universitat explicant un projecte que és espectacular". (Responsable d'institut del programa Ítaca)

Les monitores entrevistades comparteixen una valoració similar. En algunes ocasions, han participat al Campus com a estudiants. Una de les que ha passat per aquesta experiència afirma: "vaig tenir el plaer de participar com a alumna al Campus. Va ser una oportunitat molt gran per a conèixer la universitat, per a veure com funcionava". Del Campus Ítaca, es va "emportar molts amics" i un primer contacte amb la UAB que li ha estat molt profitós en començar els estudis universitaris:

Em vaig emportar, doncs, molts amics, i molta experiència perquè ara quan he començat els meus estudis aquí a la UAB, per sort, ja tenia una mica més per la mà tots els conceptes, el Campus en si com funciona, com s'han de fer les coses... (Monitora)

Les dades de satisfacció dels últims cursos assenyalen un alt nivell general amb el programa al llarg dels anys. Les puntuacions mostren una tendència consistent i pròxima als 9 punts en una escala de 0 a 10, amb algunes variacions lleugeres però generalment es manté en un rang elevat.

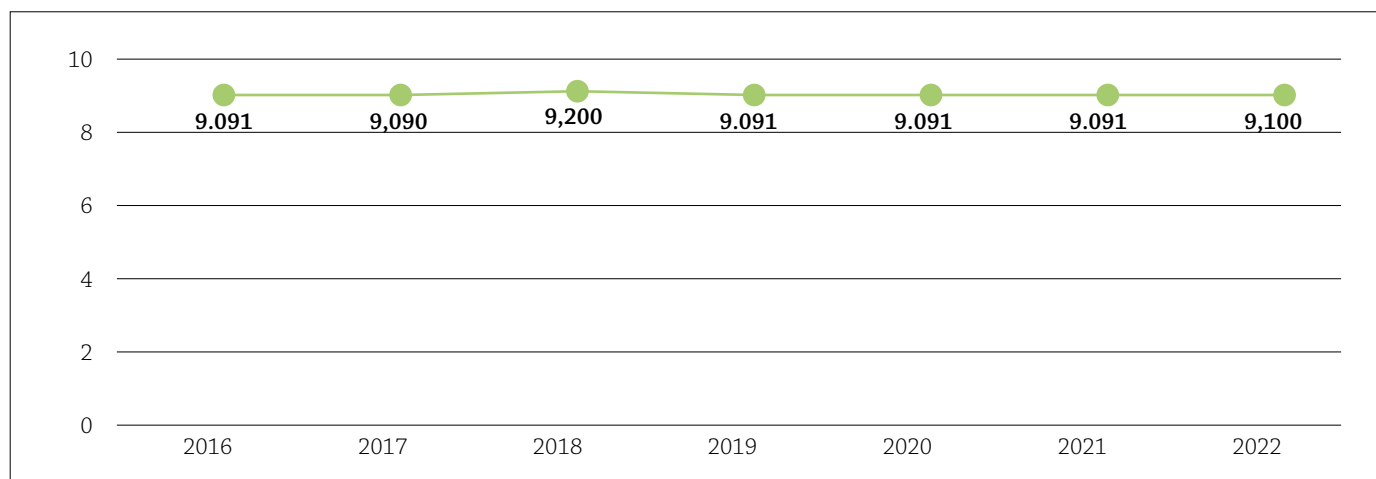


Figura 12. **Grau de satisfacció de l'alumnat en el programa Ítaca (2016-2022)**

La valoració dels monitors i el professorat que intervé en l'Ítaca és molt positiva. Hi ha una part d'exclusivitat en l'experiència ("és una experiència que no pot tenir tothom"), una experiència de la qual els joves aprenen molt i que els impulsa vers la continuïtat educativa postobligatòria i el món universitari, més enllà de la UAB.

El professorat dels centres valora molt positivament el programa. I fa menció de com col·labora en el seu èxit la bona coordinació entre la Universitat, l'ajuntament i els centres educatius:

*La coordinació amb l'ajuntament i l'Ítaca, molt bé. Sempre el que fan ens envien un correu per a fer un seguiment dels alumnes que hi han anat participant. És una graella que hem d'anar omplint. Un cop omplim això ens criden als responsables dels instituts i dels ajuntaments. [...] Ens ho expliquen tot superbé, què és el que faran. És molt important de cara a les famílies. [...] L'ajuntament es posa en contacte amb nosaltres, ens expliquen tots els passos que hem de fer. (Responsable d'institut del programa Ítaca)*

El professorat dels centres de secundària considera que s'assoleixen els objectius del programa amb escreix, valoració que comparteixen els estudiants:

*Doncs suposo que a part de conèixer-nos i tot, o sigui socialitzar més, és perquè ens fem una idea del que és anar a la universitat, i què hi ha. [...] O sigui, que sí que els assoleix perquè aquests objectius jo els he vist, crec que s'estan aconseguint. (Estudiant del Campus 2022-2023)*

Tot i així, els agradaria conèixer amb més profunditat totes les activitats que es fan durant el Campus, una valoració que és compartida també pel professorat de la UAB a qui, molt coneixedors de la seva activitat, els "falta una mica la visió de conjunt; parlem amb els tutors, però ens falta una mica la visió del conjunt [del que fan els estudiants al llarg del Campus]".

Des de la coordinació del programa, en les reunions amb ajuntaments i instituts el mes de gener, es dona la informació general de la tipologia d'activitats que cada jove durà a terme. Organitzativament, i per tal de garantir l'heterogeneïtat entre joves de diferents centres, es configuren els grups el primer dia de Campus i, per tant, s'estableix la distribució d'activitats específiques un cop se'ls assigna el grup amb l'estudiantat i monitor o monitora. Això impossibilita poder donar més concreció de quines activitats i quines temàtiques s'assigna a cada jove.

## 5.4. Beneficis de participar a l'Ítaca

L'alumnat veu el Campus com una experiència que els serà beneficiosa per al seu futur curs de quart. Aquesta percepció positiva pot reflectir l'èxit i l'efectivitat del programa en proporcionar-los eines, suport i recursos per a millorar les seves habilitats acadèmiques i competències personals. Així mateix, tenen una opinió molt positiva sobre l'experiència viscuda i estan disposats a recomanar-la a les seves amistats i companys.

Taula 29. **Creus que haver participat al Campus Ítaca t'ajudarà a quart?**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	1.525	73,4 %	73,4 %
No	547	26,3 %	99,7 %
No ho sé	6	0,3 %	100,0 %

Taula 30. **Recomanaries l'estada al Campus Ítaca als teus companys?**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	1.673	97,3 %	97,3 %
No	46	2,7 %	100,0 %

A partir de les dades s'observa una tendència a l'alça en les qualificacions en les tres etapes analitzades. Les dades mostren una progressió positiva en les qualificacions dels estudiants a mesura que participen en el programa, i reflecteixen potencialment una millora en el seu rendiment acadèmic i implicació en l'aprenentatge.

Taula 31. **Qualificacions**

Descriptives	Nota de 3r d'ESO 1r trimestre	Nota de 3r d'ESO	Nota de 4t d'ESO
N	2.375	2.357	1.984
Perduts	36	54	427
Mitjana	6,71	7,11	7,18
Mediana	6,61	7,00	7,10
Moda	5,00	7,00	7,50
Desviació estàndard	1,04	1,12	1,11
Mínim	4,50	2,40	2,50
Màxim	10,0	10,0	10,0

Gairebé la totalitat dels estudiants (98,7 %) han acreditat l'ESO, la qual cosa és un indicador positiu de l'impacte i els resultats del programa en la seva formació acadèmica.

Taula 32. **Acreditació de l'ESO**

	Freqüències	% del total	% acumulat
Sí	1.982	98,7%	98,7%
No	26	1,3%	100,0%

## 5.5 Trajectòries de l'alumnat

A partir de les dades de trajectòria de l'alumnat participant en el programa recollides en tres moments diferents, s'ha pogut plasmar la continuïtat acadèmica dels joves en l'esquema següent. Ombrejat en verd clar poden veure's els itineraris de continuïtat lineal.

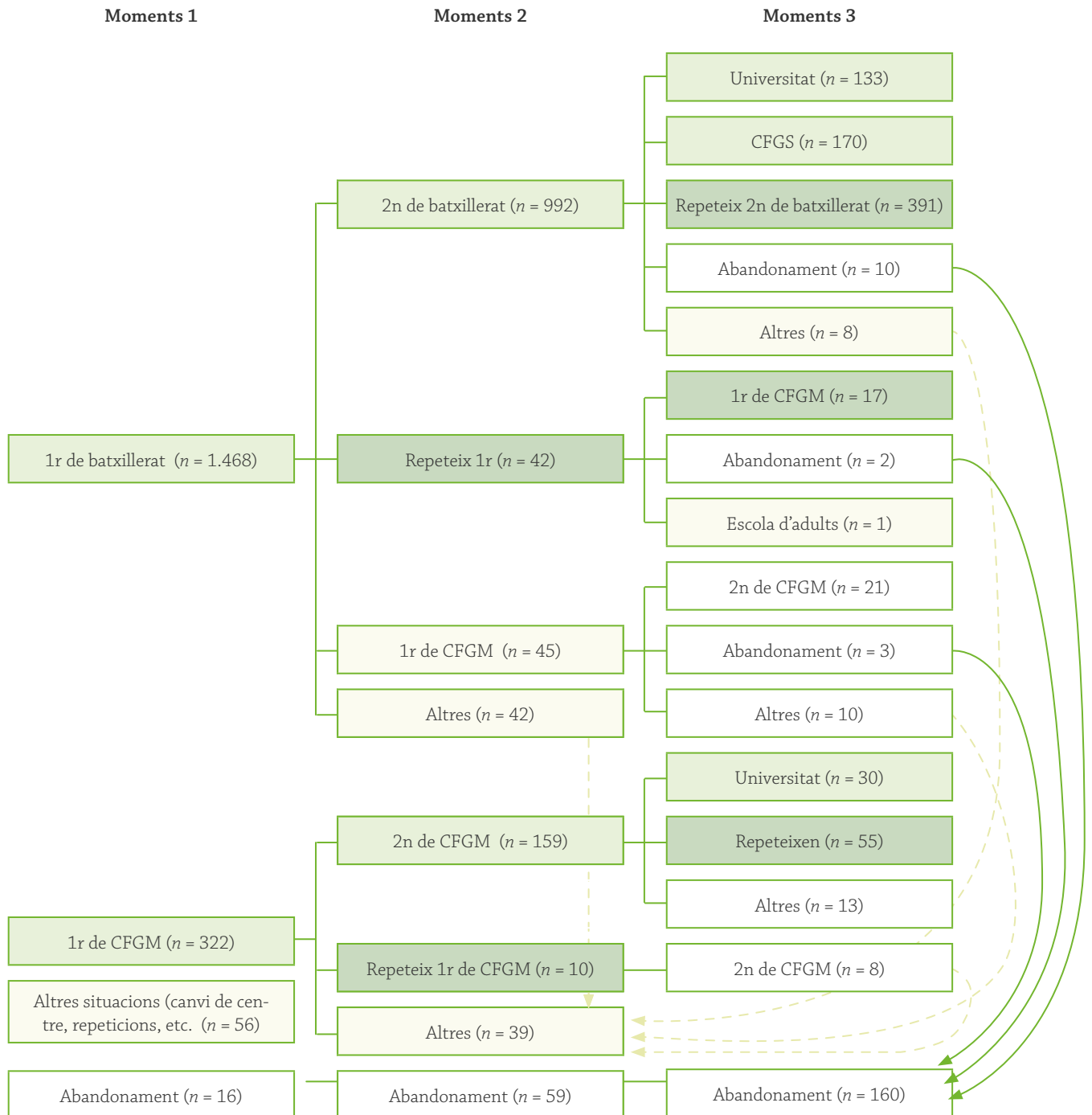


Figura 13. Diagrama de la continuïtat en les trajectòries de l'alumnat participant a l'Ítaca

Com pot veure's, en el primer moment la majoria de l'alumnat participant accedeix a primer de batxillerat ( $n = 1.468$ ) i una petita proporció ( $n = 322$ ) a primer de cicles de formació de grau mitjà (CFGM). Aquestes són les dues cohorts principals. També hi ha altres cohorts que inclouen altres casuístiques com la repetició de quart d'ESO, canvis de centres i altres situacions ( $n = 56$ ), a més d'una petita proporció d'alumnat que en el moment de contestar el qüestionari (moment 1) havia decidit abandonar els estudis ( $n = 16$ ).

En el segon moment de recollida de dades (moment 2), observem que aproximadament dos terços dels estudiants que van començar el primer de batxillerat passen al segon de batxillerat, i que un nombre important repeteix curs. De la cohort inicial, una petita part procedent del segon de batxillerat ingressen a la universitat, i un altre petit grup opta per cursar CFGS, com a opció d'educació postobligatòria alternativa a la universitat (moment 2). Aquests resultats indiquen que una proporció significativa d'alumnat canvia de rumb educatiu en els itineraris postobligatoris, la qual cosa caldria estudiar més profundament en el futur.

Si incorporem a l'anàlisi les dades facilitades per l'Oficina de Govern de les Dades (OGD) de la UAB, les quals contenen informació dels estudiants d'Ítaca que després opten per fer estudis a la UAB, la figura següent (Figura 14), mostra les dades relacionades amb la matriculació d'estudiants, els egresats i els abandonaments d'aquesta Universitat durant el període de 2004 a 2019. Els resultats mostren una tendència de disminució en la matriculació d'alumnat i en el percentatge d'egressats al llarg dels anys, així com una disminució en les taxes d'abandonament. Això podria ser degut a canvis en les polítiques d'admissió, factors econòmics, canvis en les expectatives de l'alumnat o altres factors que estiguessin impactant en la dinàmica de la població estudiantil. A més a més, les taxes d'abandonament podrien també haver disminuït com a resultat de determinats esforços per millorar la retenció.

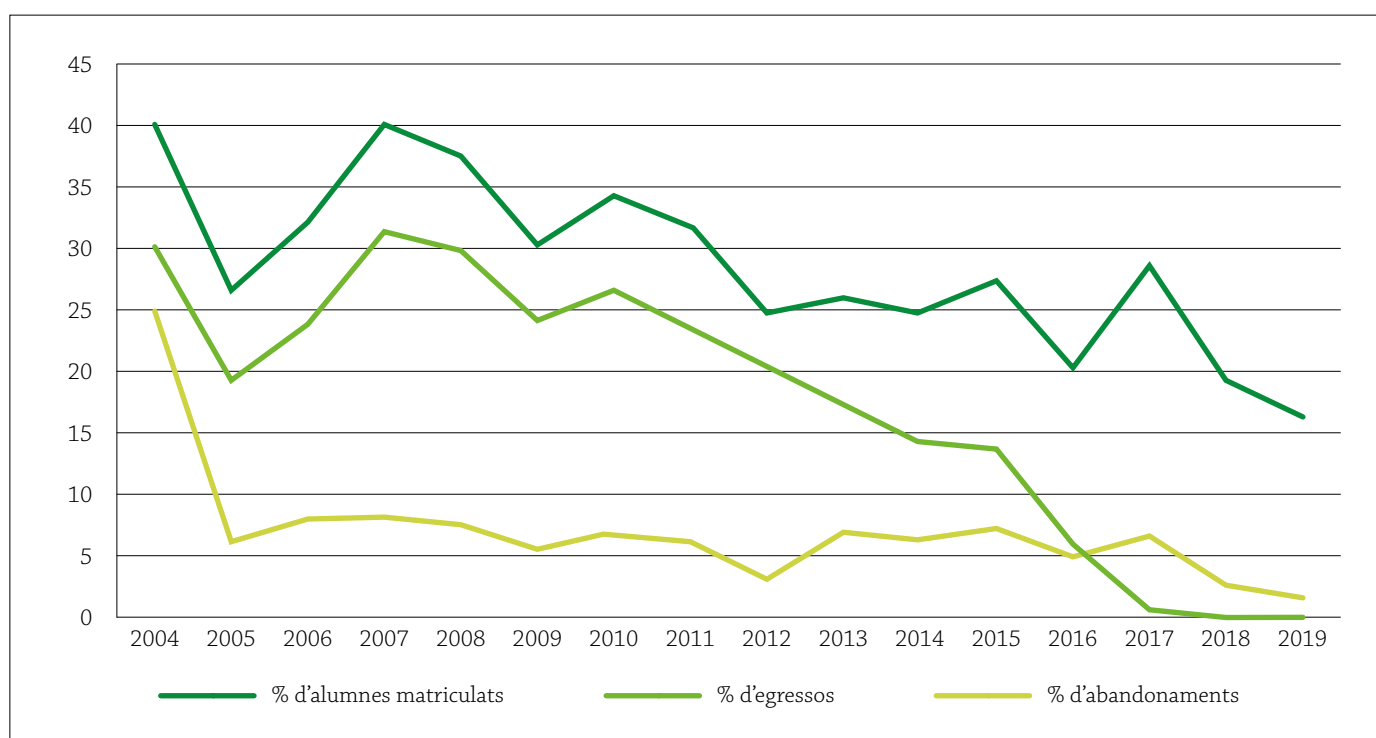


Figura 14. **Evolució dels egresos i abandonaments de l'alumnat matriculat (%)**

De l'alumnat matriculat a la UAB, sabem que en els últims cursos (2020-2023) s'està observant una creixent demanda en estudis d'enginyeria. Els programes de grau en Enginyeria Electrònica de Telecomunicació i Enginyeria de Sistemes de Telecomunicació, així com Enginyeria Informàtica, han mostrat un augment constant en la demanda, amb un nombre creixent d'estudiants que es matriculen cada any. En Ciències Socials, també hi ha hagut una creixuda important. Progra-

mes com Relacions Laborals, Psicologia, Ciències Polítiques, Educació Infantil i Educació Primària han mostrat també un augment en la demanda al llarg del temps, amb un augment significatiu de graduats en aquests programes. En canvi, hi ha programes que mostren fluctuacions en la demanda, com ara Medicina, Química i Física, en els quals s'hi poden veure canvis anuals. Entre els més estables destaquen els graus de dret, comptabilitat i finances amb un quantitat constant d'estudiants matriculats, front a programes com la Musicologia, l'Arqueologia o els Estudis d'Àsia Oriental que demostren ser menys demandats en comparació amb la resta. En clau de gènere, es pot notar una disparitat en la distribució d'estudiants entre dones i homes en molts programes. Alguns programes tenen moltes més dones que homes i viceversa.

Tot analitzant aquestes dades en funció de l'alumnat que egressa i abandona, s'observa que els egressos abasten novament des de les humanitats fins a les ciències i l'enginyeria, en línia amb la diversitat d'interessos i habilitats ja demostrades per aquest alumnat quan han participat al programa. En aquest sentit, les qualificacions mitjanes varien significativament d'un programa de grau a un altre i també d'un any a l'altre en alguns casos. Quant als abandonaments, la tendència general assenyalada que alguns programes de grau tenen un baix nombre d'abandonaments, mentre que altres experimenten abandonaments més freqüents. Alguns programes, com Medicina, Química, Enginyeria de Sistemes de Telecomunicació, Psicologia, Traducció i Interpretació, i Història, experimenten una tendència creixent al llarg dels anys. Seria interessant considerar aquestes dades per comprendre les raons d'aquests abandonaments per poder prendre mesures per millorar la retenció d'aquest alumnat.

Si tenim en compte les dades recollides mitjançant les entrevistes, quan als estudiants se'ls pregunta si el Campus Ítaca els ha estat útil, la resposta sempre és afirmativa. Una de les estudiants entrevistades considera que el programa permet "conèixer com és la universitat [...] i fer-me una idea més o menys del que faré i tot". Per ella, el Campus ha servit per a superar "la por d'anar a la universitat, tenir de la institució bona imatge, considerant que és pràcticament un poble":

Sí, molt. Jo tenia molta por d'anar a la universitat i dir: "què faré?". Però la monitora que fa medicina, i jo també tinc pensat anar a medicina, qualsevol dubte que li pregunto m'ho respon. I de moment tinc bona imatge de la universitat i tot. [...] Jo no em pensava que seria tan gran i això és pràcticament un poble. (Estudiant del Campus 2022-2023)

Per una de les antigues estudiants del Campus, actualment a la UAB, el programa està molt ben plantejat, té un impacte molt positiu sobre els participants i els obre un gran ventall de possibilitats:

A l'haver passat per aquí [el Campus Ítaca], crec que en part impacta en els adolescents de forma superpositiva donant-los moltes eines, i tot un ventall de possibilitats dins del que és l'educació, del que és la universitat, i hi ha projectes de ciències, lletres, judicis... Crec que obre un gran ventall de possibilitats. (Antiga estudiant del Campus)

El programa els permet conèixer l'àmbit universitari, fer noves amistats i gaudir d'una experiència exclusiva, "una experiència que no pot tenir tothom i que s'ha de valorar":

És una idea molt bona i el programa està molt ben plantejat perquè realment, tot i que al principi els costa més adonar-se'n, a l'acabar s'adonen que han après moltíssim, que tenen moltes més ganes de conèixer tot l'àmbit, no només de l'Autònoma sinó del que és un àmbit universitari. I crec que això és el punt més fort que té, a part de totes les amistats i tota l'experiència que s'emporten, que és una experiència que no pot tenir tothom i que s'ha de valorar. Crec que al principi els costa però després de la cloenda diuen: "ha estat xulo". (Monitora)

Afirmen que "és una manera d'apropar institut i universitat" (responsable d'institut del programa), opinió que comparteix amb el professorat universitari entrevistat, per a qui el Campus Ítaca ofereix l'oportunitat de situar-se en un espai universitari que "per a molt nois i noies és un context llunyà". Els centres educatius i el professorat universitari consideren que esdevé una oportunitat per a l'alumnat. I els primers hi afegeixen la valoració positiva que en fan les famílies:

És molt interessant per als nostres alumnes, és una oportunitat que tenen ells de tenir el primer contacte amb l'Autònoma. [...] Per ells és un campus molt important. Les famílies també ho agafen



“Els meus fills han estat els escollits!”), ho agafen com a molt positiu. [...] Algunes donen les gràcies per haver confiat en ells; entenen la importància. (Responsable d’institut del programa Ítaca)

La nostra és una activitat, però es passen molts dies fent activitats. Veuen que això de la universitat no és una cosa tan estranya, llunyana, elitista, que no hi tenen res a veure. Poden tenir-hi molt a veure, molt a dir. M’agradaria tenir un retorn, quin percentatge d’aquests estudiants realment s’acaben matriculant, a més a més a l’Autònoma. Això és una cosa que s’ha de valorar en conjunt, com una tendència. (Professora de la UAB)

Així mateix, el Campus Ítaca els permet conèixer altres persones, obrir horitzons i mirades, i situar-se més enllà dels seus entorns quotidians: els alumnes surten del seu cercle.

Em sembla un projecte molt interessant; l’entorn en què estàs immers, després té un impacte. Per nosaltres és un projecte interessant que a aquests alumnes se’ls dona l’oportunitat de fer ciència, a més en el context universitari, que per a molts d’ells és un context llunyà. Dona oportunitats a molts alumnes. (Professora de la UAB)

Arribats a aquest punt, cal esmentar que quan a l’entrevista es preguntava als participants sobre possibles propostes de millora que es podrien introduir en el programa, tots han manifestat que és difícil de millorar. Una de les professores de la UAB, no obstant això, ens deia:

Potser deixaria alguna activitat que poguessin proposar els nens com a tal, que realment diguin: “em ve de gust fer això”, més enllà dels espais d’expressió que estan superguai també, però alguna cosa més així. (Professora de la UAB)

## 6. Conclusions i recomanacions

Com hem pogut recollir, des dels inicis i al llarg dels vint anys d'existència, el treball que es desenvolupa al Campus Ítaca se centra en el desenvolupament de les competències clau que orienten les accions educatives dels currículums a Catalunya.

Ha quedat de manifest que el Campus Ítaca col·labora a donar continuïtat als estudis postobligatoris un cop finalitzada la formació obligatòria, esdevé un espai de convivència entre els estudiants participants i potencia l'ús del català com a llengua vehicular de comunicació. Els resultats obtinguts mostren que els objectius del programa s'assoleixen amb escreix.

La recerca ha mostrat com al llarg de la seva existència el nombre d'agents (professorat, personal col·laborador, persones tutores, persones monitores, etc.) així com d'alumnat s'ha anat incrementant, fet que ha constatat que el programa ha estat ben acollit per la comunitat universitària i pels seus participants.

A continuació es presenten les conclusions principals de l'informe i es formulen, tanmateix, un seguit de recomanacions. El treball de Martínez i García n'establia fins a quaranta amb la intenció "d'afavorir el debat i la presa de decisions" (2012:61). Les que es presenten en aquest informe, inspirades en els resultats obtinguts en l'actualitat, volen ser-ne una continuació i pretenen potenciar l'eficàcia i l'impacte del programa Ítaca, assegurant que segueixi sent una eina valuosa per a l'orientació i la promoció de la continuïtat educativa dels joves participants.

### Respecte a l'oferta de places

- ▶ L'Ítaca atrau instituts de diferents localitats i comarques i abasteix un àmbit geogràfic ampli. Ara bé, el Vallès Occidental ha estat la comarca amb el nombre més gran de participants al llarg dels anys, amb una participació al voltant del 70 %, que durant la pandèmia va arribar al 90 % del total. Aquesta tendència revela la importància de l'entorn per a la UAB i el desplegament d'una estratègia que impulsa la presència de la UAB en aquest territori. Tot i això, malgrat que altres comarques hi han participat menys, l'Ítaca ha aconseguit implicar estudiants de diferents regions, i ha contribuït així a la seva missió d'apropar la universitat al territori.
- ▶ Tots els centres de secundària consideren que seria una bona opció poder ampliar les places que ofereix el programa; en especial, ho consideren així els instituts amb més alumnat i en aquells municipis que tenen el mateix topall de places que els centres més petits.

### Recomanacions

- Explorar l'expansió de l'oferta del projecte a altres comarques i àrees geogràfiques per a arribar a un nombre més ampli de joves i contribuir a reduir les desigualtats regionals en l'educació.
- Incrementar el nombre de places disponibles al programa per a aconseguir una participació d'estudiants més gran i reduir les llistes d'espera, i permetre a més joves beneficiar-se d'aquesta oportunitat socioeducativa.
- Valorar la pertinença d'introduir en els diversos municipis efectes correctors entre els centres educatius atenent a la seva grandària i en relació amb el nombre de places disponibles.

## Respecte als criteris de selecció

- ▶ Els criteris de selecció del programa han experimentat canvis significatius en vint anys. En l'actualitat, es valoren diversos criteris que reflecteixen una perspectiva inclusiva i equitativa. L'alumnat que aspira a participar a l'Ítaca ha de complir tres criteris [dificultats socioeconòmiques familiars, qualificació mitjana al primer trimestre de tercer d'ESO d'AS i manca de referents universitaris adults (progenitors o persones tutores)].
- ▶ Més del 73 % del total d'estudiants participants es troben en situacions socioeconòmiques molt inestables i inestables, tendència consistent al llarg dels anys. Això és coherent amb la missió del programa de promoure l'equitat i l'accessibilitat a l'educació superior per a aquells que es troben en circumstàncies més precàries.
- ▶ La majoria dels estudiants participants no tenen cap referent adult amb estudis universitaris (90,5 %). És ben conegut que la manca de referents universitaris en l'entorn familiar afecta les aspiracions dels estudiants i les possibilitats de continuïtat educativa.
- ▶ El professorat dels centres educatius considera molt encertats els criteris de selecció, tot i que en ocasions afirmen que desitjarien poder seleccionar també alumnat amb millors qualificacions, una opinió que manifesta la valoració positiva que fan del programa.
- ▶ Resulta recurrent que el professorat dels centres de secundària manifesti que els agradaria tenir més autonomia en el procés de selecció per tal d'adequar els indicadors generals als entorns particulars. Tanmateix, valoren que seria positiu poder homogeneïtzar els criteris de selecció entre tots els diversos ajuntaments.

## Recomanacions

- Seguir establint canals de comunicació efectius amb els centres per tal de continuar posant de relleu l'aposta del programa per la promoció de l'equitat i l'accessibilitat a l'educació superior per a aquells joves amb menys capital cultural que es troben en circumstàncies socioeconòmiques més desafavorides.
- Seguir treballant en la coordinació entre ajuntament, centres educatius i UAB i valorar, si escau, l'estandardització dels criteris de selecció de l'alumnat entre els ajuntaments participants.

## Respecte als objectius del Campus

- ▶ Els resultats obtinguts a la recerca mostren que s'assoleixen amb escreix els objectius del Campus. Els participants tenen una autopercepció notable (7,64) del seu rendiment acadèmic i un 97,4 % dels estudiants indiquen una elevada voluntat i interès per continuar amb la seva formació acadèmica.
- ▶ Un 16,9 % afirmen que la seva idea sobre a què volen dedicar-se ha canviat després de finalitzar l'Ítaca, la qual cosa suggereix que el programa pot tenir un impacte positiu en els processos d'orientació entre alguns estudiants, obrint noves possibilitats i perspectives sobre les futures carreres professionals.
- ▶ Tot i que en el Campus es potencia l'ús del català com a llengua vehicular de comunicació, les dades empíriques en mostren un ús limitat entre els estudiants, en especial, en les interaccions en els espais i moments informals. La informació disponible ens permet comprendre'n les preferències lingüístiques. Entre els participants, el percentatge d'ús del castellà amb els companys fora de l'aula escolar és del 82,5 %.

## Recomanacions

- Continuar treballant en l'aproximació dels millors recursos i oportunitats educatives de la UAB als estudiants del programa, garantint un accés equitatiu i inclusu a les instal·lacions existents.
- Actualitzar els objectius del programa tot incorporant-hi els resultats obtinguts a l'avaluació, introduint-hi les dimensions d'acompanyament i orientació acadèmica que es realitzen durant el Campus.
- Establir estratègies específiques per a millorar l'ús del català, un dels objectius del programa, per tal d'afavorir-ne la presència més gran com a llengua vehicular en els espais informals entre els participants durant el Campus.

## Respecte al funcionament i a les activitats

- ▶ La coordinació entre l'equip motor del Campus, els ajuntaments i els centres educatius rep una valoració molt positiva. L'èxit del Campus deriva, en part, del resultat d'aquesta coordinació.
- ▶ La durada del Campus Ítaca ha estat un aspecte clau en l'estructura i planificació al llarg dels anys. El programa ha mantingut tres torns, que han passat a dos els darrers cursos i una durada que ha oscil·lat entre set i nou dies.
- ▶ Les dades assenyalen un alt nivell de satisfacció general a les activitats del programa al llarg dels anys. Les puntuacions mostren una tendència consistent i pròxima als 9 punts en una escala de 0 a 10.
- ▶ Algunes de les activitats subsisteixen des dels inicis del programa. Aquest fet, combinat amb la valoració general, dona una idea de la seva qualitat, així com del nivell d'implicació i expertesa del professorat de la UAB que les impulsa.
- ▶ Per tal d'afavorir la participació activa de l'estudiantat, totes les activitats es presenten en un format atractiu. En la selecció de les activitats, s'han mantingut les que han funcionat millor i han estat més valorades per l'estudiantat. S'inclouen contextos d'actualitat propers i es posen en pràctica metodologies de recerca on es confirmen o desmenteixin hipòtesis, a la vegada que es potencia el treball cooperatiu, el diàleg i la reflexió.
- ▶ La figura del monitor i monitora del Campus Ítaca es converteix per a l'estudiantat en un referent, un model a seguir. La seva proximitat, a més, en tot el procés d'acompanyament de les activitats resulta cabdal en l'èxit del Campus.
- ▶ La sessió de cloenda té un significat simbòlic destacable i és molt ben valorada, possibilita l'apropament de les famílies al Campus i els permet visibilitzar la tasca realitzada pels seus fills al llarg del programa.

## Recomanacions

- Seguir actualitzant les activitats que s'impulsen durant el Campus a fi i efecte que segueixin sent tant o més valorades que en l'actualitat.
- Seguir treballant a donar visibilitat al conjunt d'activitats que es realitzen al llarg del Campus Ítaca perquè el professorat dels centres participants, però també el professorat de la UAB implicat en les activitats i tallers, pugui gaudir d'una visió holística de la proposta.
- Incrementar, sempre que sigui viable, l'oferta d'activitats per tal d'assegurar que l'estudiantat que participa en el Campus pugui gaudir-ne del màxim nombre possible i d'aquesta manera afavorir un aprofitament més gran de les activitats i recursos programats.

- Seguir fomentant els agrupaments heterogenis de tot l'estudiantat, pel que fa als centres de procedència, gènere, nacionalitat i llengua d'ús per tal d'afavorir la interacció i la cooperació entre joves amb diferents perfils i seguir incidint en la inclusió social.
- Valorar la pertinença de les categories actuals de les persones que participen en el desenvolupament del programa, tals com denominar persones tutores les persones monitores per a reflectir millor el paper orientador i de suport educatiu que hi exerceixen, sense confondre'n el paper amb el de tutor o tutora de centre.

## Respecte a l'impacte

- ▶ El Campus Ítaca serveix d'estímul als estudiants no només per a seguir els estudis postobligatoris. Impacta en els estudiants des del moment en què és triat i en la motivació que tenen en el curs de quart d'ESO. Gairebé la totalitat dels estudiants (98,7 %) han acreditat l'ESO, la qual cosa és un indicador positiu de l'impacte i els resultats del programa en la seva formació acadèmica.
- ▶ El programa els proporciona eines, suport i recursos per a millorar les seves habilitats acadèmiques i competències personals. Els estudiants tenen una opinió molt positiva sobre l'experiència viscuda i estan disposats a recomanar-la a les seves amistats i companys.
- ▶ El 97,4 % d'estudiants indiquen una elevada voluntat i interès per continuar amb la seva formació acadèmica postobligatòria, amb el batxillerat com l'opció més popular.
- ▶ El 83,1 % dels estudiants manté les seves perspectives professionals i interessos sense cap canvi significatiu després de participar en el Campus Ítaca, mentre que el 16,9 %, en canvi, afirmen que sí que les canviarien, la qual cosa suggereix que el programa pot tenir un impacte positiu sobre l'orientació d'una part d'estudiants, i obrir noves possibilitats i perspectives sobre les seves futures carreres professionals.

## Recomanacions

- Seguir considerant, en la línia que proposava de manera específica el treball de Martínez i García (2012), l'impacte que té el Campus Ítaca en l'orientació i l'acompanyament de l'estudiantat, més enllà dels objectius sobre la seva continuïtat educativa.
- Establir un sistema de recollida de dades de forma conjunta amb els centres educatius que permeti conèixer l'impacte de l'assistència al Campus entre l'estudiantat en el curs de quart d'ESO i la seva tria acadèmica en acabar l'etapa d'educació secundària obligatòria.
- Revisar els instruments i els protocols de recollida de dades amb l'objectiu de facilitar la unificació de les bases de dades posterior i assegurar la coherència, la integritat i la utilitat de les dades recopilades. En aquest sentit, cal evitar discrepàncies en la nomenclatura de les etiquetes utilitzades i l'ús de codis únics per a identificar entitats, individus o elements constants al llarg del temps per a fer possible la correspondència correcta entre casos.
- Dur a terme estudis longitudinals per a avaluar l'impacte real del projecte en la continuïtat educativa dels participants, cosa que permetrà una comprensió més profunda dels resultats a llarg termini.

## 7. Agraïments

Agraïm la participació de (per ordre alfabètic i col·lectius):

**Pilar Garcia**, jubilada, coordinadora fundadora del Campus Ítaca

### Estudiantat

**Abril Cantó**, Institut L'Estatut de Rubí

**Dolores Mauricio**, Institut Joan Oliver de Sabadell

**Maria Torres**, Institut Ramon Casas i Carbó de Palau-solità i Plegamans

**Olga Jarque**, Institut Torrent dels Alous de Rubí

**Olga Carrillo**, Institut L'Estatut de Rubí

**Sami el Mourabit**, Institut Arraona de Sabadell

### Professorat dels instituts

**Carles Tinoco**, Institut Bitàcola de Barberà

**Jesús Santiago**, jubilat, Institut Joan Oliver de Sabadell

**Maria Antònia Parera**, Institut Can Jofresa de Terrassa

**Maria Martinez**, Institut Vallès de Sabadell

**Maria Redondo**, Institut Joan Oliver de Sabadell

**Margarita Domingo**, Institut Can Jofresa de Terrassa

**Núria Viñas**, Institut Can Jofresa de Terrassa

### Professorat de la UAB

**Anna Marbà**, Departament de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències Experimentals

**Maria Navarro**, Departament de Didàctica de la Matemàtica i de les Ciències Experimentals

**Milagros Orozco**, Departament de Dret Privat

**Montserrat Vilà**, Departament de Filologia Catalana

**Ricard Benito**, Departament de Sociologia

### Monitors i monitores

**Alba Jalencas**, estudiant d'Educació Primària

**Àlex Mèndez**, estudiant d'Educació Social

**Arnau Mayoral**, estudiant del màster en Intel·ligència Artificial

**Marta Galera**, estudiant de Musicologia

**Natàlia Martínez**, estudiant del màster en Neurociències

## 8. Referències bibliogràfiques

- ALBAIGÉS, B. i FERRER-ESTEBAN, G. (2012). “L'èxit educatiu a Catalunya. Indicadors dels sistemes educatius L'estat de l'educació a Catalunya”. *Anuari 2011*. Fundació Jaume Bofill. <https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/8/6/u/z/b/6/d/p/0/politiques-76-web.pdf>
- Campus Ítaca. Informe tècnic* (2014). Universitat Autònoma de Barcelona.
- Campus Ítaca. Informe tècnic* (2022). Universitat Autònoma de Barcelona.
- CARRASCO, S., PÀMIES, J. i NARCISO, L. (2019). “Abandono escolar prematuro y alumnado de origen extranjero en España: ¿un problema invisible?”. A: Arango, J., Mahía, R., Moya, D. i Sánchez Montijano, E. (dir.). *Anuario CIDOB de la inmigración 2018*. CIDOB.
- Departament d'Educació (2018) L'orientació educativa i l'acció tutorial al llarg i en cada una de les etapes educatives i ensenyaments. Aprenentatge i formació continuats. <https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/orientacioeducativa/Documents/n1.pdf>
- GARCÍA, M., CASAL, J., MERINO, R. i SÁNCHEZ, A. (2013). “Itinerarios de abandono escolar y transiciones tras la Educación Secundaria Obligatoria”. *Revista de Educación*, núm. 361, 2013, p. 65-94
- GARCIA, P i Juncà, A. (2008). *Campus Ítaca*. UAB
- LYNCH, K. i BAKER, J. (2005). “Equality in education: An equality of condition perspective”. *Theory and Research in Education*, 3(2), 131-164. <https://doi.org/10.1177/1477878505053298>
- MARTÍNEZ, M. i GARCÍA, P. (2012). *Efectivitat i impacte del Campus Ítaca. L'orientació dels joves i els seus itineraris formatius*. Sèrie Societat i Educació. ICE-UAB.
- MARTINEZ, M (2022) *Què vols ser?* Eumo Ed.
- PÀMIES, J., SÁNCHEZ, A. i Carrasco, S. (2020). “(Des)vinculación escolar y procesos de acompañamiento en educación secundaria por clase y origen en un municipio de la región metropolitana de Barcelona”. *Revista de Sociología de la Educación-RASE*, 13(4), 487-506.
- The Jamovi project (2022). *Jamovi* (Versió 2.3) [programari]. <https://www.jamovi.org>.

## 9. Annexos

### 9.1. Annex 1. Instituts participants

En la taula següent es concreten els instituts participants per població:

Taula 33. **Instituts participants en el programa**

	Instituts	Població
1	Badia del Vallès	Badia del Vallès
2	Federica Montseny	
3	Alt Berguedà	Bagà
4	Can Llobet	Barberà del Vallès
5	Can Planas	
6	Bitàcola	
7	La Romànica	
8	Milà i Fontanals	Barcelona
9	Miquel Tarradell	
10	Montserrat	
11	Guillem de Berguedà	Berga
12	Serra de Noet	
13	Manolo Hugué	Caldes de Montbui
14	Bellulla	Canovelles
15	Castellar	Castellar del Vallès
16	Puig de la Creu	
17	Banús	Cerdanyola del Vallès
18	Forat del Vent	
19	Gorgs	
20	Jaume Mimó	
21	Pere Calders	
22	El Cairat	Esparreguera
23	El Castell	
24	Pere Fontdevila (l'any 2005 anomenat IES Gironella)	Gironella



	Instituts	Població
25	Strathclyde	Glasgow
26	Manuel Blancafort	La Garriga
27	Vil·la Romana	
28	Eugeni Xammar (l'any 2006 anomenat L'Ametlla del Vallès)	L'Ametlla del Vallès
29	Joan Oró	Martorell
30	Martorell	
31	Pompeu Fabra	
32	Moianès	Moià
33	Bernat el Ferrer	Molins de Rei
34	Lluís de Requesens	
35	El Viver	Montcada i Reixac
36	La Ferreria	
37	La Ribera	
38	Montserrat Miró i Vila	
39	Ramon Casas i Carbó	Palau-solità i Plegamans
39	Polinyà	Polinyà
41	Puig-reig	Puig-reig
42	Can Mas	Ripollet
43	Lluís Companys	
44	Palau Ausit	
45	Duc de Montblanc	Rubí
46	J. V. Foix	
47	La Serreta	
48	L'Estatut	
49	Torrent dels Alous	
50	Agustí Serra i Fontanet	Sabadell
51	Arraona	
52	Ca n'Oriach	
53	Escola Industrial	
54	Ferran Casablanca	
55	Joan Oliver	
56	Jonqueres	
57	La Serra	
58	Les Termes	
59	Miquel Crusafon i Pairó	
60	Narcisa Freixas	

	Instituts	Població
61	Pau Vila	
62	Ribot i Serra	
63	Sabadell	
64	Vallès	
65	Angeleta Ferrer i Sensat	Sant Cugat
66	Arnau Cadell	
67	Joaquima Pla i Farreras (l'any 2005 anomenat IES Sant Cugat del Vallès)	
68	Leonardo da Vinci	
69	Olorda	Sant Feliu de Llobregat
70	Francesc Ferrer i Guàrdia	Sant Joan Despí
71	Jaume Salvador i Pedrol	
72	El Foix	Santa Margarida i els Monjos
73	Estela Iberica	Santa Perpètua de Mogoda
74	Rovira-Forns	
75	Sentmenat	Sentmenat
76	Sant Quirze del Vallès	Sant Quirze del Vallès
77	Can Jofresa	Terrassa
78	Egara	
79	Santa Eulàlia	
80	Terrassa	
81	Investigador Blanxart	
82	Nicolau Copèrnic	
83	Torre del Palau	
84	Montserrat Roig	
85	Cavall Bernat	
86	Les Aimerigues	
87	Can Roca	
88	Mont Perdut	
89	Jaume Cabré	
90	Josep Mestres i Busquets	Viladecans
91	Viladecavalls	Viladecavalls
92	Eugeni d'Ors	Vilafranca del Penedès